

Neki aspekti političkih i ekonomskih odnosa Jugoslavije i Etiopije od 1975. do 1990.

Pokret nesvrstanih činio je okosnicu vanjske politike Jugoslavije tijekom Hladnoga rata. Kao jedna od osnivačica Pokreta, Jugoslavija je nastojala zadržati, koliko je to bilo moguće, ravnotežu unutar Pokreta u kojemu su bile zemlje različitih političkih opredjeljenja i sustava, od kojih su neke blisko surađivale sa suprotstavljenim blokovima predvođenim SAD-om i SSSR-om. Nakon etiopske revolucije 1974, kojom je svrgnut car Haile Sellasie, vlast je preuzelo vojno namjesničko vijeće *Derg* u kojemu će 1977. glavnu ulogu preuzeti marksističko ideološka opredijeljena struja predvođena Mengistuom Haile Meriamom. U ovome radu želimo istražiti kakvi su bili politički i ekonomski odnosi Etiopije i Jugoslavije, uključujući i gospodarske odnose SR Hrvatske s Etiopijom, od 1975. do 1990, kada će postupnim raspadom Jugoslavije i socijalističkih sustava polako kopniti i jugoslavenska uloga u pokretu nesvrstanih. Također, u radu će se prikazati i zajednički jugoslavensko-etioipski projekt *Nekemte* koji se izvodio tijekom 1980-ih, čiji je cilj bio pokazati kako povećati poljoprivrednu proizvodnju u Etiopiji.

Uvod

Jugoslavenska vanjska politika od sredine 1950-ih uvidjela je da stvaranjem novih veza s afričkim i azijskim zemljama može Jugoslaviji otvoriti nove mogućnosti da malu zemlju učini prepoznatljivom na međunarodnoj političkoj sceni. Procesom dekolonizacije u Africi i Aziji neprestano su nicali nove države kojima je bio potreban sugovornik s kojim će moći razgovarati i preko kojega bi mogle pokazati svoje novo lice svijetu. Jugoslavija je prepoznala taj trenutak i pružila ruku suradnje u novome postkolonijalnome svijetu koji se rađao.

Ako pobliže sagledamo razdoblje 1970-ih, afrički kontinent postao je poprište novih hladnoratovskih sukoba između SAD-a i SSSR-a. SAD je intervenirao u zemlje Trećeg svijeta (uključujući i afričke zemlje) praktički odmah nakon završetka Drugoga svjetskog rata, dok se SSSR aktivnije uključio tek 1970-ih za vrijeme detanta. U očima SAD-a pobjede socijalističkih revolucija u azijskim i afričkim zemljama vodile su prema mišljenju da je sovjetski utjecaj bio u ofenzivi i spreman da ugrozi američke interese u zemljama Trećeg svijeta. Upravo je rat na rogu Afrike između Etiopije i Somalije, koji je doveo do jačanja utjecaja Sovjeta i Kube u Etiopiji, bio znak za uzbunu tadašnjoj administraciji američkog predsjednika

Jimmya Cartera,¹ a i jugoslavenskom vodstvu na čelu s Titom. Američkoj strani to je značio kraj detanta, a jugoslavenskoj strani opasnost da Jugoslavija izgubi vodstvo nad nesvrstanimi od strane zemalja koje su preferirale savezništvo sa Sovjetima.

Etiopija je početkom 1970-ih zapala u ekonomsku krizu koja je ponajprije bila uzrokovana naftnom krizom, što je uzrokovalo povećanje cijena proizvoda. Plaće su se postupno smanjivale, što je dovelo do nezadovoljstva i začetaka prosvjeda protiv politike cara Selassija. Ključan trenutak bilo je i nezadovoljstvo u vojsci koja je odbijala provoditi zapovijedi, a otpor je započeo među običnim vojnicima i dočasniciima već u siječnju 1974.² Nakon svrgavanja Selassija 15. rujna 1974, uspostavljena je privremena vojna uprava poznatija pod nazivom *Derg*³ (sama riječ *derg* dolazi iz amharskog jezika i znači ‘vijeće’)⁴ na čelu s generalom Amanom Andomom, dok će se Mengistu Haile Mariam učvrstiti na čelu *Derga* tek u razdoblju 1977–1978.⁵ Nova revolucionarna etiopska Vlada održavala je odnose s Jugoslavijom usprkos primanju pomoći od Sovjetskog Saveza i Kube, osobito tijekom Ogadenskog rata sa Somalijom. Novi revolucionarni režim stavio je u ekonomskim pitanjima naglasak na poljoprivredu koja je bila glavna gospodarska grana Etiopije. U Etiopiji je oko 84% stanovništva bilo seosko sredinom 1970-ih i njihova proizvodnja činila je oko 45–50% državnog BDP-a, a 90% izvoza činili su poljoprivredni proizvodi.⁶ Zemlja je nacionalizirana ukazima *Derga* u ožujku 1975, čime je napušten sistem višestoljetnog zemljišnog vlasništva zemljoposjednika.⁷ Etiopiju je, uz stalne unutarnje sukobe različitih gerilskih grupa i rata sa Somalijom, pogodila snažna suša, nakon koje je uslijedila i glad tijekom 1983–1985 te druga suša 1987. Mengistuov režim završio je 1991. pobjedom ujedinjenih pobunjeničkih grupa i Mengistuovim bijegom iz zemlje.

U kontekstu sloma detanta i povratka hladnoratovske politike u ovome radu sagledat će se neki aspekti političkih i ekonomskih odnosa Jugoslavije i Etiopije u razdoblju od 1975. do 1990. Ovaj rad podijeljen je ugrubo na tri dijela: prvi dio želi odgovoriti na pitanje kakvi su bili politički odnosi Jugoslavije i Etiopije u navedenom razdoblju kada je revolucionarna vlast na čelu Etiopije. Drugi dio prikazuje ekonomske razmjene Etiopije i Jugoslavije/Hrvatske, a treći je dio studija slučaja jugoslavensko-etioopskog projekta *Nekemte* u kojemu će biti naglasak na suradnji

¹ WESTAD 2021: 497.

² ISTI 2009: 288.

³ Naziv za Koordinirani odbor oružanih snaga, policije i teritorijalne vojske (*Coordinating Committee of the Armed Forces, Police, and Territorial Army*), koji je djelovao kao privremena revolucionarna Vlada.

⁴ BRIETZKE 1976: 637.

⁵ KELLER 1988: 192, 200.

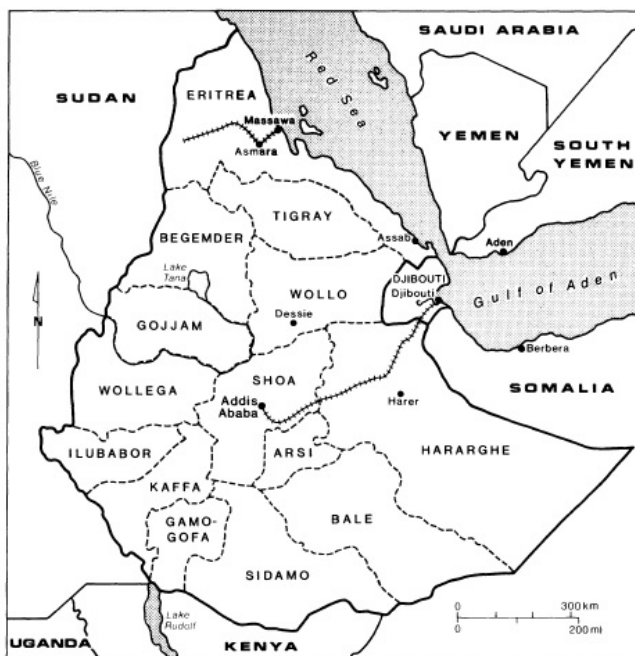
⁶ BRIETZKE 1976: 637.

⁷ AMBAYE 2018: 163.

poduzeća iz SR Hrvatske koja su aktivno sudjelovala u provođenju navedenog projekta. Vrijednost je rada u poblížem osvjetljavanju nekih aspekata političke i gospodarske suradnje Jugoslavije i Hrvatske s afričkom zemljom koja je ujedno bila i članica pokreta nesvrstanih. Za hrvatsku je povijest plodonosna tema jer može ukazati kakve su gospodarske projekte izvodila poduzeća iz SR Hrvatske u afričkim zemljama koje su bile tisućama kilometara daleko od domovine, što je predstavljalo zahtjevan posao ne samo u logističkom već i u istraživačkom i financijskom smislu.

Okosnicu rada čine arhivski fondovi Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu. Glavni je materijal iz fonda *Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991*. dio koji je posvećen Etiopiji. Kao dodatni izvori koristili su se dokumenti iz fonda *Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske* i novinska građa pohranjena u fondu *Vjesnikove novinske dokumentacije 1964-2004*. Treba napomenuti da ovaj rad ima ograničen domet zbog nedostatka dodatnih izvora iz drugih jugoslavenskih republika, kao i etiopskih izvora koji bi nam pružili etiopski pogled na jugoslavensko-etioipske odnose, te stoga nema pretenzije da predstavlja konačan odgovor na temu koja će se obraditi. Ovaj rad želi potaknuti na daljnje istraživanje odnosa Jugoslavije i njezinih republika s afričkim zemljama i onima iz pokreta nesvrstanih.

Politički odnosi Etiopije i Jugoslavije u drugoj polovini 1970-ih

Sl. 1. Karta Etiopije⁸

⁸ CALAM 1987: 154.

Etiopija je po kolonijalnemu pitanju drugačija od ostatka Afrike jer je ona bila neovisna afrička zemlja prije procesa dekolonizacije 1960-ih. Jedino je tijekom razdoblja od 1935. do 1941. izgubila neovisnost kad ju je osvojila fašistička Italija, a 1941. oslobođena je uz pomoć britanske vojske. Etiopija i Jugoslavija imale su ustaljene međunarodne odnose na političkom, ekonomskom i kulturnom planu.⁹ Odnosi Jugoslavije i Etiopije mogu se pratiti od 1946, kada je etiopsko poslanstvo na Mirovnoj konferenciji u Parizu glasovalo za prijedlog jugoslavenskog poslanstva da se ne prizna status Italiji kao savezničkoj zemlji te kada je etiopsko poslanstvo ostalo suzdržano na jugoslavenski prijedlog da Savjet ministara vanjskih poslova odlučuje o STT-u (Slobodni teritorij Trsta) i pitanju razgraničenja s Jugoslavijom. Jugoslavija se, pak, na IV. zasjedanju Ujedinjenih naroda 1949. zalagala za ujedinjenje Eritreje i Etiopije, smatrajući da je središnji dio Eritreje umjetno odvojen od Etiopije i da je udruživanje u gospodarskom interesu obiju pokrajina.¹⁰ Diplomatski odnosi Jugoslavije i Etiopije službeno su uspostavljeni u ožujku 1952. U listopadu 1953. otvoreno je jugoslavensko poslanstvo u Adis Abebi, u svibnju 1954. etiopsko u Beogradu, a 1955. oba poslanstva uzdignuta su na razinu ambasade.¹¹ Između ostalog, etiopski car Haile Selassie bio je prvi strani državnik te ujedno i čovjek s najvišim rangom koji je posjetio socijalističku Jugoslaviju u srpnju 1954, a Tito je uzvratio posjetom u Etiopiju potkraj 1955.¹²

Usprkos revoluciji koja je svrgnula etiopskog cara Hailea Sellasija, odnosi između Jugoslavije i Etiopije nisu bili narušeni. Naprotiv, diplomatski susreti i suradnja obiju zemalja na političkom i ekonomskom planu nastavili su bujati. Jugoslavija je bila prva izvanafrička zemlja koju je posjetila delegacija privremene vojne uprave, i to u veljači 1975.¹³ Nije naodmet napomenuti da je susret bio iniciran s jugoslavenske strane,¹⁴ što bi upućivalo na zainteresiranost održavanja veza s Etiopijom usprkos promjeni režima. Održana je svečana večera 25. veljače 1975. u čast etiopske delegacije koju je s jugoslavenske strane predvodio član Predsjedništva SFRJ Cvijetin Mijatović, a s etiopske strane kapetan Sisaj Habte. Mijatović je istaknuo važnost izgradnje Etiopije na temeljima socijalizma i politike nesvrstanih, naglasivši važnost Jugoslavije u borbi afričkih zemalja za stjecanje njihove nezavisnosti. Sisaj Habte uzvratio je u istom tonu naglasivši važnost socija-

⁹ CALVOCORESSI 2003: 643.

¹⁰ JAKOVINA 2003: 516.

¹¹ BOGETIĆ 2006: 177.

¹² JAKOVINA 2003: 516.

¹³ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1532, Jugoslavija-Etiopija: Diplomatsko-politički odnosi, Dušica Peetković, „Gosti iz Adis Abebe“, *Borba*, 24. veljače 1975.

¹⁴ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1532, Jugoslavija-Etiopija: Diplomatsko-politički odnosi, „Bliskost ili istovetnost gledišta o svim razmatranim pitanjima – Obostrani interes za unapređenje odnosa između dvije zemlje“, *Borba*, 6. ožujka 1975.

lizma i politike nesvrstanih kao okosnice etiopske politike, naglasivši važnost borbe protiv kolonijalizma i neokolonijalizma u svijetu.¹⁵ Jugoslavenske veze s bivšim režimom etiopskog cara Selassija nisu novoj revolucionarnoj Vladi predstavljale problem za održavanje odnosa s Jugoslavijom. Novine *Borba* donose zaključke susreta jugoslavenske i etiopske delegacije, osvrćući se dijelom na pitanje povijesnih veza Etiopije i Jugoslavije, ne spomenuvši pritom izravno bivši Selassijev režim nego pojam „povijesne veze“. U kratkom osvrtu stoji da su dvije delegacije opisale povijesne veze kao „povoljne i svestrane“ te su izrazile želju za daljnjim razvojem međusobnih veza, osobito na ekonomskom i kulturno-prosvjetnom planu.¹⁶

Sl. 2. Vođa etiopske delegacije kapetan Sisaj Habte i član predsjedništva SFRJ Cvijetin Mijatović¹⁷

Politička situacija u Etiopiji nakon revolucije nije bila sasvim stabilna ni na unutarnjem ni na vanjskom političkom planu, što je bilo vidljivo i jugoslavenskoj strani. Osim rata sa Somalijom, Etiopija je vodila i građanski rat unutar svojih granica u pokrajini Eritreji na sjeveru zemlja koja se htjela odcijepiti, kao i gušenje ustanka u pokrajini Tigreji. Uz gušenje pobune u Eritreji i Tigreji, u zemlji je djelovalo još nekoliko pokreta koji su bili suprotstavljeni *Dergu*.¹⁸ Protiv *Derga* vojno

¹⁵ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1532, Jugoslavija-Etiopija: Diplomatsko-politički odnosi, „Snage progressa bilježe postepen ali stalan uspjeh“ i „Etiopija će učiniti sve da jača veze s Jugoslavijom“, *Borba*, 27. veljače 1975.

¹⁶ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1532, Jugoslavija-Etiopija: Diplomatsko-politički odnosi, „Bliskost ili istovetnost gledišta o svim razmatranim pitanjima – Obostrani interes za unapređenje odnosa između dvije zemlje“, *Borba*, 6. ožujka 1975.

¹⁷ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1532, Jugoslavija-Etiopija: Diplomatsko-politički odnosi, „Snage progressa bilježe postepen ali stalan uspjeh“ i „Etiopija će učiniti sve da jača veze s Jugoslavijom“, *Borba*, 27. veljače 1975.

¹⁸ ADEJUMOBI 2007: 119.

su djelovali Etiopska demokratska unija (EDU), Etiopska narodna revolucionarna partija (ERRP), Zapadni Somalijski oslobodilački front (WSLF) i Sveetiopska socijalistička partija (MEISON).¹⁹ Problemi su postojali i unutar samoga *Derga*. Obračun s neistomišljenicima koji su bili lijevo politički orijentirani započeo je već 1976. Obračun se intenzivirao nakon veljače 1977, kada je Mengistu Haile Mariam proglasio „crveni teror“ s ciljem podvrgavanja stanovništva pod kontrolu *Derga*. Tada je u veljači 1977. u oružanom sukobu u Vladinu sjedištu bio ubijen šef države Teferi Bante s petoricom svojih suradnika.²⁰

O političkim krizama u Etiopiji izvještavale su i pojedine jugoslavenske tiskovine. *Vjesnik u srijedu* je u travnju 1977. izdao članak o Etiopiji koja je bila opisana kao politički nestabilna zemlja, prožeta borbom za vlast unutar vladajuće političke skupine *Derga*. Odmah u uvodu istaknuto je kako je od 1974. do 1977. Etiopija ostala bez trojice šefova države: Hailea Selassija u rujnu 1974, generala Amana Andoma, ubijenoga u studenome 1974, te Teferija Bantea, ubijenoga u veljači 1977.²¹ *Nedjeljna Dalmacija* donosi također vijesti o nestabilnoj političkoj situaciji u Etiopiji, dodavši čistku iz srpnja 1976, kada je ubijen general Getašev Nadev. S njime bilo je pogubljeno još 19 osoba, a među njima bio je i Sisaje Habte,²² vođa etiopske delegacije u Jugoslaviji od veljače–ožujka 1975. Sisaje Habte, Getašev Nadev i ostali bili su ubijeni pod optužbom da su pripremali vojni udar.²³ Nakon već spomenute čistke iz veljače 1977, jedina preostala dvojica članova *Derga* koja su imala moć unutar pokreta bili su Mengistu i Atnafu Abate, potpredsjednik Etiopije, koji je ubijen u studenome 1977, čime je Mengistu ostao osoba s najvećom moći unutar *Derga*.²⁴ Jugoslavenska strana saznala je da je u sukobima za vlast unutar *Derga* ubijen potpredsjednik Atnafu Abate, drugi čovjek po važnosti u zemlji.²⁵ Koristeći se samo izvorima iz Hrvatskog državnog arhiva (HDA), može

¹⁹ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Savezni sekretarijat za inostrane poslove – Uprava za Afriku južno od Sahare. Broj: 458 718, 1. XI. 1978. Etiopija, 1.

²⁰ CALAM 1987: 153; WESTAD 2009: 292-293.

²¹ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1770, Jugoslavija-Etiopija, Politička situacija – kronologija događaja, „U središtu krize“, *Vjesnik u srijedu*, 9. travnja 1977.

²² HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1770, Jugoslavija-Etiopija, Politička situacija – kronologija događaja, Ive Mihovilović, „Može li se očekivati period stabilizacije...“, *Nedjeljna Dalmacija*, 13. veljače 1977.

²³ TIRUNEH, 1994: 181-184.

²⁴ Isto: 197.

²⁵ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Savezni sekretarijat za inostrane poslove – Uprava za Afriku južno od Sahare, 20-8 br. pov. 4/78. 10. januara 1978. god. Beograd. Platforma za posetu ministra inostranih poslova Socijalističke Etiopije d. George Flekea SFRJ od 16. do 19. januara 1978, 2.

se reći da je jugoslavenska strana barem u osnovnim crtama znala za politička previranja unutar *Derga*. Postavlja se pitanje zašto je s jugoslavenske strane izostao komentar o političkim previranjima u Etiopiji, barem unutar same jugoslavenske diplomacije? Moguće je da ti događaji nisu predstavljali prepreku Jugoslaviji da bi nastavila održavati odnose s Etiopijom te se stoga ti događaji nisu detaljnije raspravljali, no to ostaje otvoreno pitanje za neka buduća istraživanja. Međutim, ako unutarnja politička pitanja Etiopije nisu zadavala glavobolje jugoslavenskoj strani, onda je to zasigurno činila etiopska vanjska politika.

Utjecaj Kube, SSSR-a i zemalja lagera u drugoj polovini 1970-ih glavna je karakteristika etiopske vanjske politike koja je upala u oko jugoslavenskoj diplomaciji. Vežanje Etiopije uz sovjetski blok treba sagledati i u kontekstu iznimno teške unutarnje i vanjske političke situacije u zemlji. Kako bi se *Derg* održao na vlasti, bili su sklopljeni ugovori o prijateljstvu sa SSSR-om i drugim zemljama lagera, čijim je sklapanjem Etiopija od njih dobivala vojnu pomoć u naoružanju (ponajviše od SSSR-a) te od Kube pomoć u slanju vojnih trupa. Što se tiče SAD-a i zemalja Zapada, odnosi su bili zategnuti. Afričke zemlje zabrinjavalo je vežanje Etiopije uz sovjetski blok te protivljenje provođenju nekih odluka na razini afričkih zemalja (Etiopija se protivila formiranju interafričkih vojnih snaga, ali je opravdavala kubansku vojnu prisutnost u Africi, naglašavajući proleterijski internacionalizam takve akcije). Nije precizno navedeno koje su sve afričke zemlje bile zabrinute zbog sovjetske prisutnosti u Etiopiji, ali je naglašeno da su zategnuti odnosi bili sa Somalijom (zbog rata u Ogadenu) i Sudanom (zbog pomoći izbjeglicama iz Etiopije koje su pobjegle za vrijeme revolucionarnih gibanja), a s Kenijom je Etiopija održavala dobre odnose.²⁶ Odnosi s Kenijom bili su pozitivni zato što je Somalija izražavala pretenzije i na kenijski teritorij, čime su se Etiopija i Kenija i približile jedna drugoj s ciljem očuvanja teritorijalnog integriteta.²⁷ Ono što je zabrinjavalo jugoslavensku stranu jest koliko će Etiopija moći „objektivno“ sudjelovati u pokretu nesvrstanih zbog vežanosti uz SSSR i zemlje lagera. Osobito zato što je Etiopija kritizirala nesvrstane zbog pasivne reakcije na somalijsku vojnu agresiju na Etiopiju od strane dijela nekih zemalja Pokreta i kritizirala potporu nekih članova nesvrstanih somalijskoj agresiji, no u dokumentu nije precizno navedeno o kojim se članicama radilo.²⁸

²⁶ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Savezni sekretarijat za inostrane poslove – Uprava za Afriku južno od Sahare. Broj: 458 718, 1. XI. 1978. Etiopija, 2.

²⁷ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Savezni sekretarijat za inostrane poslove – Uprava za Afriku južno od Sahare, 20-8 br. pov. 4/78. 10. januara 1978. god. Beograd. Platforma za posetu ministra inostranih poslova Socijalističke Etiopije d. George Flekea SFRJ od 16. do 19. januara 1978, 6.

²⁸ Isto, 3.

Jugoslavensku je stranu posebno zabrinjavao utjecaj Kube, ponajviše zbog naredne konferencije nesvrstanih 1979, koja se trebala održati u Havani. Kuba je tijekom 1970-ih vojno intervenirala u Etiopiji u ratu protiv Somalije i u Angoli. Kuba je intervencijama u Africi htjela poslati jasnu poruku o njihovoj želji da postane predvodnicom zemalja Trećega svijeta koji su činili većinu u pokretu nesvrstanih. U razgovoru Ljube Majerića, člana Saveznog izvršnog vijeća i predsjednika republičkog komiteta za odnose s inozemstvom, s ambasadorom Etiopije u SFRJ Assefom Woldiom krajem studenoga 1978. jedna od tema bila je nadolazeća konferencija nesvrstanih u Havani. Majerića je zanimalo kakvo je Woldijevo viđenje o nesvrstanim te je Woldi izrazio mišljenje da će konferencija izraziti jedinstvo pokreta usprkos skepsi pojedinih članova Pokreta zbog njezina održavanja na Kubi.²⁹ Rat na rogu Afrike, jačanje utjecaja Kube u Africi i sovjetska pomoć afričkim zemljama (prije Etiopije Sovjeti su, primjerice, pomagali Angoli, a Kuba je i ondje imala svoje vojne trupe) zasigurno su izazvali zabrinutost jugoslavenske strane u budućnost nesvrstanih i smjera u kojemu će se nesvrstani dalje kretati. Tito je u razgovoru s američkim predsjednikom Carterom u ožujku 1978. izrazio zabrinutost oko utjecaja Kube i Sovjeta u Africi, osobito u Ogadenu. Zabrinjavala ga je mogućnost podjele nesvrstanih i izrazio je da se treba pripremiti za samit na Kubi.³⁰ Amerikanci su do rata u Ogadenu imali utjecaj u Etiopiji i smatrali je svojim igračem na rogu Afrike. Početkom somalijske invazije situacija se mijenja, Etiopija se okreće Sovjetskom Savezu, a SAD Somaliji, iako je američka odluka za isporuku naoružanja somalijskim snagama kasnila naspram sovjetske pomoći Etiopiji.³¹

Trenutak koji je izazvao trzavice Etiopije i Jugoslavije bio je referat Josip Broza Tita na XI. kongresu SKJ u kojemu se jedan dio referata odnosio na situaciju u Eritreji. Na Titovo je izlaganje etiopska Vlada oštro protestirala, uz upozorenje da se Jugoslavija ne miješa u unutrašnje poslove njihove zemlje. Problem je bio taj što se Jugoslavija zalagala za mirno rješenje krize slijedeći principe UN-a i OAJ-a (Organizacije afričkog jedinstva), dok se *Derg* odlučio za vojno rješenje i gušenje pobune u Eritreji.³² Jugoslavija je javno kritizirala politiku Etiopije spram Eritreje, osobito u rješavanju nacionalnog pitanja.³³ Jugoslavenska diplomacija je u svojoj

²⁹ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Pov. 962/1-1978. 25. 11. 1978. Bilješka o razgovoru Ljube Majerića i etiopskog ambasadora u SFRJ Assefa Woldia, 15. studenoga 1978, 2.

³⁰ JAKOVINA 2011: 89.

³¹ GAVRILOVIĆ 1979: 156-157.

³² AYELE 2014: 30-33.

³³ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Savezni sekretarijat za inostrane poslove – Uprava za Afriku južno od Sahare, 20-8 br. pov. 4/78. 10. januara 1978. god. Beograd. Platforma za posetu ministra inostranih poslova Socijalističke Etiopije d. George Flekea SFRJ od 16. do 19. januara 1978, 7.

analizi smatrala da su u kreiranju etiopske vanjske politike postojale dvije struje. Prvu struju predstavljao je etiopski ministar vanjskih poslova Giorgis Feleke koji je nastojao Etiopiju čvršće povezati s nesvrstanimi i uskladiti vanjsku politiku Etiopije s načelima nesvrstanih. Drugu struju predvodio je Mengistu koji je isticao kako je njegova zemlja: „upravo žrtva agresivnih nesvrstanih zemalja“, misleći pritom na Somaliju, Sudan i ostale arapske zemlje koje su pomagale eritrejske pokrete i Somaliju. Zaprijetio je da će biti primorani glasnije osuditi nesvrstane zemlje koje, prema njegovu mišljenju, razbijaju koncept nesvrstanih, a od Jugoslavije očekivao je da učini sve kako politika nesvrstanih ne bi doživjela fijasko.³⁴ Ova Mengistuova kritika imala je jasnu poruku: ako se Jugoslavija aktivnije ne založi u nesvrstanimi za Etiopiju, ona nije primorana surađivati s njom, već ima druge opcije i saveznika na koje se može osloniti (poput Sovjetskog Saveza i Kube).

Ovakvi jugoslavensko-etioipski odnosi nisu išli u prilog jačanju jugoslavenske pozicije unutar nesvrstanih, osobito kada je jugoslavenska diplomacija bila svjesna da je Kuba nastojala nametnuti svoje vodstvo u Pokretu. Jugoslavenskoj diplomaciji pružila se prilika da napravi detaljniju analizu vanjske politike Etiopije na obljetnici četvrte godišnjice etiopske revolucije koja se održavala u glavnom gradu Etiopije Adis Abebi od 11. do 15. rujna 1978. Jugoslavensku delegaciju predvodio je Vidoje Žarković. U analizi Mengistuova govora o vanjskoj politici s proslave jugoslavenska strana potvrdila je da su glavni oslonac Etiopije predstavljale Kuba i SSSR, ali nisu bili sigurni koliko je Etiopija pridavala pozornost tim dvjema zemljama. Odgovor na to pitanje donosi se u analizi tretmana kubanske i sovjetske delegacije u Adis Abebi. Posebna pozornost pridavala se kubanskoj delegaciji, predvođenoj Fidelom Castrom, kojoj je domaćin bio osobno Mengistu. Zbog Castrova kašnjenja odgađao se i početak parade, a smotru naroda i vojske Mengistu i Castro vršili su zajedno. U Castrovu čast bio je organiziran i prijam s 3000 uzvanika. Jugoslavenska delegacija stekla je dojam da se proslava koristila i za isticanje ličnosti Fidela Castra i kubanske delegacije.³⁵

Što se tiče sovjetske delegacije, ona je također imala poseban status na proslavi, isticala se prisutnost Vasilija Kuznjecova koji je bio predsjednik Prezidijuma Vrhovnog sovjeta SSSR-a i generala armije Vasilija Petrova³⁶, za kojega se tvrdilo da je rukovodio operacijama u Ogađenu (jedino su kubanska i sovjetska delegacija bile

³⁴ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Savezni sekretarijat za inostrane poslove – Uprava za Afriku južno od Sahare, 20-8 br. pov. 4/78. 10. januara 1978. god. Beograd. Platforma za posetu ministra inostranih poslova Socijalističke Etiopije d. George Flekea SFRJ od 16. do 19. januara 1978, 6-7.

³⁵ HR-HDA-1220. CK SKH, Evidencijske knjige D-strogo pov. i pov. 1878, Str. pov. 1878/1 Izveštaj o boravku državno-partijske delegacije Jugoslavije na proslavi četvrte godišnjice etiopske revolucije u vremenu od 11. do 15. septembra 1978. u Adis Abebi, 1-2.

³⁶ LOCKYER, 2018: 12.

smještene u Nacionalnoj palači)³⁷, ali Sovjeti ipak nisu imali tretman kao kubanska delegacija, što upućuje da je Etiopija u tome trenutku ipak veću pozornost pridavala savezništvu s Kubom. Jugoslavija je bila spomenuta samo jedanput, i to zajedno s drugim zemljama sovjetskog lagersa u kontekstu da je Etiopija nastojala podržavati „proleterski internacionalizam“ kao vraćanja podrške zemljama koje su je podržale: Jemen, DDR, Čehoslovačka, Mađarska, Poljska, Rumunjska, Jugoslavija i Libija. O nesvrstanim je Mengistu samo rekao da će raskrinkavati „sve pokušaje i zavjere koje bi vodile promjeni antiimperijalističke pozicije pokreta ili njegovom raspuštanju“ te je vjerovao kako će „antiimperijalistička, antikolonijalistička i antirasistička pozicija postati još čvršća na konferenciji nesvrstanih zemalja u Havani“.³⁸

Jugoslavenska delegacija, prevođena Vidojem Žarkovićem, prilikom posjeta u rujnu 1978. vodila je razgovore s Mengistuom i etiopskim ministrom vanjskih poslova Giorgisom Felekeom. Time je jugoslavenska diplomacija dobila mogućnost dodatne provjere o postojanju dvostrukih mišljenja o vođenju etiopske vanjske politike.

Prvi razgovor jugoslavenska delegacija vodila je s Mengistuom (izvještaj razgovora napisao je Vidoje Žarković). U razgovoru je Žarković istaknuo da je snaga pokreta nesvrstanih bila u njegovoj borbi protiv „svih vidova imperijalizama, kolonijalizma, neokolonijalizma, hegemonizma i dominacije, u njegovoj borbi protiv svijeta na blokove... za mir, ravnopravnu međunarodnu suradnju i novi međunarodni ekonomski poredak.“³⁹ Naglašavanjem upravo ovih karakteristika Žarković je vjerojatno htio pokazati Mengistuu kako nesvrstani i Etiopija dijele zajedničke političke vrijednosti te da su nesvrstani organizacija koja je najbolje zastupala interese i vrijednosti etiopske vanjske politike. Mengistuov odgovor o nesvrstanim bio je veoma štur s komentarom da Etiopija prati ulogu Jugoslavije u razvoju nesvrstanih te da će Etiopija sudjelovati i pratiti s interesom susrete u Mozambiku i Havani. Mengistu je više isticao značenje jugoslavensko-etiofskih odnosa i potrebe za jačanjem ekonomske suradnje.⁴⁰ Žarkovićev ekspezo o političkim vrijednostima nesvrstanih nije impresionirao Mengistua koji je u suštini poručio da Etiopija tek treba vidjeti kako će se stvari odvijati u Pokretu. To jest, nesvrstani su bili samo jedna od postaja etiopske vanjske politike, a ne njezin primarni cilj u tome trenutku.

Razgovor Žarkovića i jugoslavenske delegacije s etiopskim ministrom vanjskih poslova Giorgisom Felekeom bio je suprotnost u odnosu na razgovor s Mengistu-

³⁷ HR-HDA-1220. CK SKH, Evidencijske knjige D-strogo pov. i pov. 1878, Str. pov. 1878/1 Izveštaj o boravku državno-partijske delegacije Jugoslavije na proslavi četvrte godišnjice etiopske revolucije u vremenu od 11. do 15. septembra 1978. u Adis Abebi, 2.

³⁸ Isto, 9-10.

³⁹ HR-HDA-1220. CK SKH, Evidencijske knjige D-strogo pov. i pov. 1878., Str. pov. 1878/2 Zabilješka o razgovoru između šefa jugoslovenske državopartijske delegacije Vidoja Žarkovića, člana Predsjedništva SFRJ i predsjednika PVAS i Savjeta ministara Socijalističke Etiopije, potpukovnika Merian Mengistua, u Adis Abebi, 13. septembra 1978, 2.

⁴⁰ Isto, 4.

om. Možda treba napomenuti da je Giorgis Feleke studirao u Jugoslaviji (doktorirao je u Ljubljani), poznavao je srpskohrvatski, žena mu je bila iz Jugoslavije te je Jugoslaviju smatrao drugom domovinom. Prilikom rasističkog incidenta koji su doživjeli on i njegova delegacija na dubrovačkom aerodromu u kolovozu 1978. sâm Feleke smirivao je svoju delegaciju i tražio samo kaznu za počinitelja.⁴¹ I ovaj izvještaj o razgovoru sa Felekeom napisao je Vidoje Žarković. Prilikom odlaska jugoslavenske delegacije iz Etiopije Feleke je sâm, izvan svojih protokolarnih obaveza, došao na ispraćaj jugoslavenske delegacije na aerodromu u Adis Abebi u rujnu 1978. Feleke je veoma otvoreno rekao kako očekuje poteškoće s narednom konferencijom nesvrstanih u Havani jer je smatrao da su neke zemlje nastojale bojkotirati narednu konferenciju zbog neslaganja s Kubom. Takvi postupci doveli bi do revizije odluke o mjestu održavanja konferencije, što bi dovelo do otvaranja niza drugih pitanja oko kojih se članice nesvrstanih ne bi mogle dogovoriti. Stoga je Felekeovo mišljenje bilo da se ostane pri donesenoj odluci o održavanju konferenciju u Havani. Feleke je smatrao da nesvrstani trebaju ostati izvan blokovske podjele i zastupati antiblokovsku politiku. Što se tiče jugoslavensko-etiofskih odnosa, istaknuo je da odnose narušava jugoslavensko stajalište o Eritreji, točnije, negativno pisanje jugoslavenskog tiska o rješavanju eritrejskog pitanja. Upozorio je na zahladnjenje etiofsko-kineskih odnosa, dajući to kao primjer što se može dogoditi jugoslavensko-etiofskim vezama ako se nastave pisati negativni članci o Etiopiji i Eritreji. Žarković je stekao dojam da je Feleke došao na aerodrom poručiti to u četiri oka, zabrinut za moguće negativne posljedice oko eritrejskog pitanja. Vođa jugoslavenske delegacije Žarković odgovorio je Felekeu da razumije njegove stavove, nastojao ga je umiriti i poručio da ni jugoslavenski vrh nije uvijek bio zadovoljan pisanjem jugoslavenskog tiska te da su za jugoslavensko-etiofske odnose ipak bili važniji službeni stavovi vlada negoli natpisi u tisku. Feleke se složio sa Žarkovićem, ali je upozorio da se u Etiopiji smatralo da je pisanje tiska izražavalo mišljenje Vlade te da je jugoslavenska strana trebala ozbiljno shvatiti opasnost koja je mogla iz toga proizaći za međusobne odnose.⁴²

Na poziv Josipa Broza Tita u službenom posjetu Jugoslaviji od 7. do 10. prosinca 1978. bio je Mengistu Haile Meriam. Na svečanom ručku Tito i Mengistu istaknuli su važnost politika dviju zemalja s osvrtom na međunarodnu situaciju. Tito je u zdravici naglasio nesvrstane kao pokret koji je bio „bitan i nezamjenjiv faktor mira i bezbjednosti“, koji je predstavljao „stabilnu i trajnu osnovu i oslonac za njihovu nezavisnost“. Naglasio je da su jedinstvo i solidarnost glavne karakteristike nesvrstanih, kao i zajedničko djelovanje njezinih članica. Istaknuo

⁴¹ RADONJIĆ 2020: 43-44.

⁴² HR-HDA-1220. CK SKH, Evidencijske knjige D-strogo pov. i pov. 1878, Str. pov. 1878/3 Zabilješka o razgovoru V. Žarkovića sa dr. Feleke-om, ministrom inostranih poslova Etiopije, na aerodromu u A. Abebi 15. septembra 1978, 1-3.

je zabrinutost zbog sukoba u Africi, kako na jugu Afrike tako i sukoba do kojih je došlo između afričkih zemalja koje su bile članice nesvrstanih (pritom se prešutno referirao na sukob Etiopije i Somalije). Tito je istaknuo važnost mira i sigurnosti te rekao da „svaki pokušaj nasilnih promjena postojećih granica nastalih u različitim historijskim okolnostima, stvara neposrednu opasnost od sličnih sukoba i na drugim područjima, s nesagledivim posljedicama koje pogađaju prije svega zemlje u sukobu, ali i širu zajednicu“.⁴³ Osvrtom na opasnost od promjene granica Tito je na zaobilazan način poručio tri stvari: osudio je napad Somalije na Etiopiju, podržao teritorijalnu cjelovitost Etiopije, što je bilo važno zbog rata u pokrajini Eritreji koja je tražila odcijepljenje, te da su nesvrstani pokret koji može Etiopiji osigurati mir i stabilnost koju je tražila. Mengistu je u uzvratnom govoru nesvrstane spomenuo samo jednom, i to u kontekstu da su Etiopija i Jugoslavija bile članice-osnivačice pokreta. Mengistu je nahvalio Sovjetski Savez te pomoć koju je pružio Etiopiji i drugim pokretima u svijetu. Nije zaboravio pohvaliti i Jugoslaviju i pomoć koju je od nje dobivala u kritičnim trenucima etiopske revolucije.⁴⁴

Sl. 3. Predsjednik Tito uručuje predsjedniku Mengistuu orden Velike jugoslavenske zvijezde⁴⁵

⁴³ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1532, Jugoslavija-Etiopija Posjet šefa države Etiopije – Hajle Marjam Mengistu u SFRJ, „Posjet etiopskog predsjednika, TITO: Nesvrstanost kao nezamjenjiv faktor mira“, *Nedjeljni vjesnik Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske*, 10. prosinca 1978.

⁴⁴ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1532, Jugoslavija-Etiopija, Posjet šefa države Etiopije – Hajle Marjam Mengistu u SFRJ, „Posjet etiopskog predsjednika, MENGISTU: Povijest će pamtiti podršku Jugoslavije“, *Nedjeljni vjesnik Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske*, 10. prosinca 1978.

⁴⁵ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1532, Jugoslavija-Etiopija, Posjet šefa države Etiopije – Hajle Marjam Mengistu u SFRJ, „Razgovori Tito-Mengistu“, *Vjesnik Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske*, 9. prosinca 1978.

Godine 1979. napravljena je kratka analiza stanja u Etiopiji. Njezina vanjska politika opisana je kao zastupanje stavova nesvrstanih, ali svoje stavove i poteze korigira u skladu sa Sovjetima i Kubom. Prema SSSR-u Etiopija je isticala poštovanje jer ga je prezentirala kao „prvu zemlju socijalizma“, a Kubu vidi kao simbol proleterskog internacionalizma zbog intervencije u Ogadenskom ratu na strani Etiopije. Jugoslavenska strana smatrala je da je etiopska politika u skladu sa sovjetskim vanjskopolitičkim idejama u naglašavanju kapitalizma i imperijalizma kao glavnih uzroka problema u Africi i u svijetu. Uz nesvrstane, proleterski-internacionalizam glavna je ideološka vanjsko-politička orijentacija uz isticanje antiimperijalizma, antikolonijalizma i antirasizma.⁴⁶

Politički odnosi Etiopije i Jugoslavije tijekom 1980-ih

Prije zasjedanja VI. mješovite komisije za gospodarski i naučno-tehnički razvoj 1980. sastavljena je Platforma u kojoj se donosi kratak osvrt na političko stanje u Etiopiji na njezinu unutarnjem i vanjskom planu. Jugoslavija je smatrala da je pobjeda Etiopije u Ogadenskom ratu dala novu snagu Mengiustuu i *Dergu* za buduće obračune s protivnicima unutar zemlje. Neriješeno nacionalno pitanje u Eritreji smatralo se i dalje velikim problemom koji je onemogućio stabilizaciju prilika u zemlji. Veliku promjenu vide u tome što je privremena Vlada prvi put od dolaska na vlast 1974. stavila naglasak na ekonomske probleme u zemlji. Sudeći prema Platformi, Jugoslaviji je od posebnog interesa bio *Program gospodarskog razvoja* koji je predstavio Mengistu na proslavi 5. obljetnice revolucije, nakon kojega je bio usvojen prvi jednogodišnji plan privrednog razvoja za 1979/1980.⁴⁷

Odnosi sa SSSR-om i Kubom su Etiopiji i dalje bili okosnica njezine vanjske politike. Tim je zemljama bio dodan i DNR Jemen zbog slanja svojih trupa u Etiopiju. Što se tiče sudjelovanja Etiopije u nesvrstanim, uočeno je da se Etiopija svrstala na stranu Kube. To je primijećeno u stavovima njezinih predstavnika koji su na zasjedanjima isticali tezu o prirodnom savezništvu nesvrstanih zemalja sa socijalističkim zemljama. Naglašavali su isključivo antiimperijalistički karakter pokreta nesvrstanih, zanemarujući pritom njegov antiblokovski karakter. To je bilo dovoljno da jugoslavenska strana zaključi kako je Etiopija prilagođavala svoje stavove kubanskima, a to su uočili i na konferenciji nesvrstanih koja je bila održana u Havani.⁴⁸

⁴⁶ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Socijalistička Etiopija, 17. maj 1979, 2.

⁴⁷ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Platforma za VI. zasjedanje Mešovitog komiteta za privrednu i naučno-tehničku saradnju između SFR Jugoslavije i Socijalističke Etiopije, Beograd, 25. aprila 1980, 2.

⁴⁸ Isto, 3.

Međutim, u rujnu 1980. iz razgovora Branka Mikulića, člana Predsjedništva CK SKJ, s Mengistuom može se uočiti da je Mengistu pomalo promijenio retoriku u odnosu na izjave iz 1978. Ono što ostaje isto jest Mengistuova kritika prema nesvrstanim koja je ovaj put bila usmjerena na nedosljednu politiku članica koje podržavaju određene blokove i samo deklarativno zalaganje nesvrstanih za nezavisnost i mir. Mengistu je pružio primjer Somalije koja je bila članica nesvrstanih, a kršila je njegova načela provođenjem agresivne vanjske politike s teritorijalnim pretenzijama spram Etiopije. Stoga je Mengistu retorički zaključio da deklarativno izjašnjavanje nesvrstanih za mir, bez provođenja konkretnih akcija u vezi s time, dovodi u pitanje budućnost Pokreta.⁴⁹ Što se tiče podržavanja blokova, Mengistu je dao primjer Etiopije koja je, prema njemu, počela primjenjivati načela nesvrstavanja i nacionalne nezavisnost tek nakon izbacivanja američkih vojnih baza iz Etiopije. Svjestan da se kritika mogla uputiti Etiopiji zbog bliskih veza sa sovjetskim blokom, Mengistu je odmah dodao da oni nisu izbacili Amerikance zato „da se dovede neko drugi ili da bi se taj drugi zadovoljio, već jedino u cilju dosljednog poštivanja principa nesvrstanih i očuvanja potpune nacionalne nezavisnosti“.⁵⁰ Ova promjena isticanja Etiopije kao zemlje koja se zalagala za nesvrstanu politiku predstavlja novost u odnosu na 1978. i proljeće 1980, kada su jugoslavenski izvori ukazivali da je Etiopija otvoreno vodila svoju vanjsku politiku blisko vezanu uz sovjetski blok.

Promjena etiopske vanjske politike pojavljuje se i u narednim jugoslavenskim dokumentima. Prilikom pripreme za posjet predsjednika Predsjedništva SFRJ Petra Stambolića Etiopiji sastavljena je *Informacija o Socijalističkoj Etiopiji* u listopadu 1982. s novim informacijama i pogledima na zemlju. Iako se u *Informaciji* naglašavalo da je odnos Etiopije s Lagerom i dalje važna vanjsko-politička okosnica te zemlje, uočena je promjena stava etiopskog rukovodstva. Za razliku od 1978–1979, kada je Mengistu bio opisan kao oslonac sovjetske politike na rogu Afrike, u informaciji od 1982. on je opisan kao osoba koja: „inzistira na nezavisnijem odnosu prema SSSR-u, samostalnosti u izboru puta razvoja zemlje poštujući nacionalne interese i specifičnosti i realnosti uslova socijalističke izgradnje Etiopije...“.⁵¹ Istaknuli su da u Stalnom komitetu privremene Vlade djeluje dogmatska struja koja se oslanja na SSSR i prihvaća njegove vanjsko-političkih

⁴⁹ HR-HDA-1220. CK SKH, Evidencijske knjige D-strogo pov. i pov., 2820, Zabilješka o razgovorima člana Predsjedništva CK SKJ Branka Mikulića sa Mengistu Haile Mariamom, predsjednikom PVAS i COPWE i vrhovnim komandantom revolucionarne armije, održanim 27. IX. 1980. godine u sjedištu COPWE u Adis Abebi, 3-4.

⁵⁰ Isto, 2-3.

⁵¹ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Informacija o Socijalističkoj Etiopiji povodom zvanične prijateljske posete predsjednika Predsjedništva SFRJ Petra Stambolića Socijalističkoj Etiopiji od 29. oktobra do 1. novembra 1982. godine, 21. oktobra 1982, 3.

stavove.⁵² Jugoslavenska strana smatrala je da usprkos težnjama Etiopije za samostalnijom politikom ona nije mogla izbjeći sovjetskom utjecaju i zbog toga što je kod SSSR-a zbog nabave sovjetskog naoružanja bila zadužena oko dvije milijarde dolara, a i Sovjeti su bili glavni nabavljači nafte (oko 800 000 tona). Analiza jugoslavenske strane bila je da su odnosi sa SAD-om bili opterećeni zbog američke prisutnosti u Somaliji. S druge strane, SAD je izbjegavao zaoštravati odnose jer je smatrao da svako pogoršavanje približava Etiopiju SSSR-u. Način na koji SAD i zapadni saveznici vide udaljavanje Etiopije od Sovjeta jest ako Zapad ojača ekonomsko prisustvo u Etiopiji.⁵³ Iz jugoslavenskog poimanja stanja može se objasniti da su SAD i zapadne zemlje bili veliki uvoznici etiopskih proizvoda kako bi barem na temelju ekonomske prisutnosti ostavili utjecaj u Etiopiji i odbili barem na jednom planu prisutnost SSSR-a.

Prvi put 1982. iz dokumenata saznajemo koliko je Jugoslavija ustvari uložila u Etiopiju. Iz sredstava *Fonda solidarnosti* od 1975. do 1982. Etiopiji su bili odobreni beneficirani krediti u iznosu od 1,096,432,059 dinara. Za krizne godine 1978. i 1979. Etiopija se nalazila na prvome mjestu po veličini pružene pomoći iz *Fonda solidarnosti*.⁵⁴ Bilateralni odnosi osnaženi su 1982. i 1983. posjetima Petra Stambolića Etiopiji i uzvratnim posjetom 1983. Mengistua Jugoslaviji. Posjet jugoslavenske delegacije Zvone Dragana ljeti 1983. Etiopiji u vezi s komentiranjem etiopskog 10-godišnjeg plana razvoja dodatno je učvrstio jugoslavensko-etioipske veze.

Jugoslavenska delegacija prisustvovala je Osnivačkom kongresu *Radničke partije Etiopije* i proslavi desetogodišnjice revolucije u rujnu 1984. Na kongresu prisustvovalo je oko 70 delegacija i predstavnika komunističkih i radničkih partija, raznih oslobodilačkih pokreta i međunarodnih organizacija.⁵⁵ Mengistu se u svojem govoru o vanjskoj politici Etiopije rubno osvrnuo na nesvrstane kritizirajući ekspanzionističku politiku Somalije, upozorivši da se ona ne pridržava načela nesvrstanih, UN-a i OAJ-a.⁵⁶ Ako je usporedimo s prethodnim Mengistuovim izjavama o nesvrstanim, ova kritika nije bila uperena protiv nesvrstanih kao cjelokupnog pokreta za nepoduzimanje mjera protiv Somalije, nego ciljano samo protiv Somalije, što je jugoslavenska strana vidjela kao ublažavanje Mengistuova stava spram nesvrstanih. U privatnom razgovoru jugoslavenske delegacije i Mengistua jugoslavenska strana primijetila je Mengistuovu aktivaciju u nesvrstanim, kao i

⁵² Isto.

⁵³ Isto, 7.

⁵⁴ Isto, 10.

⁵⁵ HR-HDA-1220. CK SKH, Evidencijske knjige D-strogo pov. i pov., 4117/1, Izvještaj o boravku delegacije SKJ na osnivačkom kongresu Radničke partije Etiopije od 6. do 10. septembra 1984. godine u Adis Abebi, 3.

⁵⁶ Isto, 6.

njegovo zalaganje za one članice pokreta koje su bile bliske sovjetskom lageru. Mengistu je jugoslavenskoj delegaciji u povjerenju rekao da se on zalagao za to da Sjeverna Koreja bude domaćin narednog susreta nesvrstanih. Odabir Sjeverne Koreje smatrao je odgovorom Zapadu da se Ljetne olimpijske igre održe u Južnoj Koreji te ga je zanimalo mišljenje jugoslavenske strane. Jugoslavenska delegacija izbjegnula je pružanje izravnog odgovora te je manevarski poručila da će se na sljedećoj ministarskoj konferenciji u Luandi odlučiti o mjestu održavanja iduće konferencije nesvrstanih,⁵⁷ pružajući tako sebi manevarski prostor.

Što se tiče odnosa Etiopije sa socijalističkim zemljama, Mengistu je u govoru na osnivačkom kongresu Radničke partije Etiopije ponovno istaknuo važnost odnosa sa socijalističkim zemljama, osobito sa SSSR-om, opisavši ga kao „garant razvoja i celokupnog svetskog socijalističkog sistema“.⁵⁸ Međutim, jugoslavenska delegacija dobila je dojam da su Etiopljani u privatnim razgovorima željeli pokazati bliskost s Jugoslavijom koju javno nisu željeli isticati. Kao primjer naveli su grupu etiopskih oficira koji su pohvalili govor Nikole Stojanovića te jednog etiopskog funkcionera koji je u pratnji člana etiopskog rukovodstva Fissehe Deste istaknuo privrženost Etiopije Jugoslaviji i nesvrstanima.⁵⁹ Sâm Fisseha Desta, član Politbira CK Radničke partije Etiopije, poručio je jugoslavenskoj delegaciji da je Jugoslavija bila zemlja koja je od početka (1974) pomagala etiopsku revoluciju u vidu „vojne, medicinske i druge pomoći“, a SSSR se odlučio pomoći Etiopiji tek tri godine kasnije (1977), ali da sada prevladava mišljenje da su Sovjeti bili prvi koji su priskočili Etiopljanima u pomoć.⁶⁰

Etiopiju je od 1983–1985 pogodila katastrofalna suša praćena glađu. Sâm se Mengistu na osnivačkom kongresu partije u rujnu 1984. osvrnuo na sušu koja je pogodila velike dijelove zemlje i o tisućama ljudi koji su umirali. Ova je suša u Mengisutovu govoru bila rečena u kontekstu važnosti provođenja poljoprivredne reforme koja je imala za cilj uvođenje kooperativne organizacije poljoprivrede, koja se trebala provesti prema donesenom desetogodišnjem planu razvoja Etiopije. Vezano za poljoprivredu, Mengistu se osvrnuo na potrebu zamjene starih poljoprivrednih metoda suvremenima, uvođenja sistema navodnjavanja te potrebe korištenja rijekama.⁶¹

⁵⁷ HR-HDA-1220. CK SKH, Evidencijske knjige D-strogo pov. i pov., 4117/4, Zabeleška sa razgovora delegacije SFRJ sa predsjednikom PVAS generalnim sekretarom Radničke partije i vrhovnim komandantom oružanih snaga Etiopije Mengistu Haile Mariamom u Adis Abebi 13. septembra 1984. godine, 3-4.

⁵⁸ Isto, 7.

⁵⁹ Isto, 14.

⁶⁰ HR-HDA-1220. CK SKH, Evidencijske knjige D-strogo pov. i pov., 4117/6, Zabeleška sa razgovora člana Predsedništva CK SKJ Nikole Stojanovića i člana Politbira CK Radničke partije Etiopije Fissehe Deste, Adis Abeba, septembar 1984. godine, 4

⁶¹ HR-HDA-1220. CK SKH, Evidencijske knjige D-strogo pov. i pov., 4117, Izvještaj o boravku delegacije SKJ na osnivačkom kongresu Radničke partije Etiopije od 6. do 10. septembra 1984. godine u Adis Abebi, 5.

Na 25. kongresu Francuske komunističke partije u Parizu etiopski član CK Radničke partije Etiopije Lema Gutema obratio se jugoslavenskoj delegaciji, predvođenoj Vidojem Žarkovićem. Gutema se žalio na nedovoljnu pomoć UN-a te se obratio jugoslavenskoj delegaciji da je „detaljnije upozna s naporom i problemima“ u Etiopiji. Suša, koja je započela 1983, nastavila se u 1984. te je obuhvatila 11 etiopskih regija. Neka istraživanja pokazuju da je glad koja je vladala u Etiopiji nakon velikih suša, pogodila, prema procjenama, 1985. oko 8 milijuna ljudi, a naredne 1986. oko 5 915 000 ljudi, dok je oko 500 000 ljudi umrlo od gladi.⁶² Glad koja je izbila bila je dodatno pogoršana zbog vojnih sukoba između etiopske Vlade i pobunjeničkih grupa na sjeveru zemlje.⁶³ Gutema je objasnio da je etiopska Partija odlučila provesti tri mjere za rješavanje krize. Prva mjera bila je organizacija pomoći ljudima pogođenima sušom i gladi u vidu pružanja hrane. Poljoprivredna proizvodnja Etiopije bila je zaostala, ekonomske mogućnosti ograničene, zemlja nije imala rezervi žitarica, a pomoć iz svijeta je početkom 1985. dolazila, prema riječima Guteme, sporo u Etiopiju. Prema nekim autorima, pomoć UN-a je zaista sporo dolazila u Etiopiju. UN-ova Organizacija za prehranu i poljoprivredu (FAO) je početkom 1980-ih bila više zabrinuta jesu li etiopske vlasti sposobne raspodijeliti hranu koju bi dobili negoli da se otvoreno suoče s novonastalom krizom te su nekoliko puta u razdoblju od 1981. do 1984. srezali zahtjeve etiopske Vlade za pomoć. SAD je za vrijeme Reaganove administracije srezao pomoć s 8172 m³ hrane iz 1982. na nulu 1984. usprkos upozorenjima da su milijuni ljudi ugroženi.⁶⁴ Najvažnija je bila pomoć u hrani, a prema Guteminoj procjeni, na sjeveru zemlje bilo je oko tisuću logora s iscrpljenim ljudima kojima je bila potrebna pomoć.⁶⁵ Druga mjera etiopske Vlade bila je preseljenje stanovništva. Planiralo se preseljenje 700 km južnije, što je također predstavljao problem zbog neobrađenog zemljišta koje je trebalo osposobiti za poljoprivrednu proizvodnju. Do veljače 1985. preselili su oko 50 000 porodica, a planiralo se preseliti još oko 500 000 porodica, uz preduvjet da su fizički spremni za seobu. Do siječnja 1986. preseljeno je oko 500 000 osoba.⁶⁶ Treća je mjera korištenje rijekama i sustavima navodnjavanja, uz diversifikaciju prehrane stanovništva. Navodnjavanjem bi riješili oko 40% potrebe za prehranom, a Gutema je naveo i podatak da „čak i u ovakvim uslovima stanovništvo odbija da jede svinjetinu, ribu, povrće i sl.“⁶⁷

⁶² CRUMMEY I McCANN 2018: 51.

⁶³ YOUNG 1997: 132.

⁶⁴ KELLER 1992: 616

⁶⁵ HR-HDA-1220. CK SKH, Evidencijske knjige D-strogo pov. i pov., 4117/8, Zabeleška iz razgovora delegacije SKJ koju je predvodio član Predsedništva CK SKJ Vidoje Žarković sa članom CK Partije radnika Etiopije Lema Gutemom u Parizu, 9. februara 1985. godine, 1-2.

⁶⁶ CRUMMEY I McCANN 2018: 54.

⁶⁷ Isto, 2.

Ovaj zadnji podatak možda se čini čudnim, međutim, mogao bi se navesti kulturološki razlog koji bi pobliže objasnio što je Gutema htio reći. U odnosu na druge kršćanske denominacije, u etiopskoj Pravoslavnoj crkvi posti se najviše dana u godini. Dok običan vjernik posti do 165 dana godišnje, veoma pobožan vjernik može postiti do 250 dana. Tijekom posta ne konzumiraju se meso, jaja ili mliječni proizvodi, a vjernicima je dopušteno jesti samo u određenom vremenskom razdoblju.⁶⁸ Također, ni etiopski pravoslavni vjernici ni muslimani u Etiopiji ne konzumiraju svinjetinu.⁶⁹ Zabilježene su situacije kada su osobe (pravoslavne vjeroispovijesti) nastavljale postiti u Etiopiji, iako su patile od pothranjenosti. Čak se među ljude slalo i svećenike da pruže primjer iznimke od posta, no njih se nevoljko dočekivalo.⁷⁰

U pomoć ljudima pogođenima glađu Jugoslavija je poslala humanitarnu pomoć iz Fonda solidarnosti. Godine 1985. poslana je pomoć u iznosu od 100 milijuna dinara, naredne 1986. 40 milijuna te 1987. ponovno 40 milijuna dinara. Osim državne pomoći, Etiopiji je pomogao Crveni križ Jugoslavije i SSIP koji su se pri Fondu solidarnosti izborili za dodatnih 60 milijuna dinara humanitarne pomoći za novu sušu koja je pogodila Etiopiju 1988.⁷¹ Jugoslavenski bendovi sudjelovali su u svjetskoj akciji *Live aid* za prikupljanje pomoći gladnima u Etiopiji te je djelovala pod nazivom *Yu rock misija*.⁷²

Godine 1986. dana je nova analiza političkog položaja Etiopije u svijetu. Posljedice razorne suše i gladi koja je zahvatila zemlju 1984–1985. dale su do znanja etiopskom rukovodstvu da zemlja mora biti otvorena svijetu. Preciznije, da Etiopija treba biti spremna na suradnju i sa Zapadom koji je svoju prisutnost ojačao pružanjem humanitarne pomoći. Također, postalo je jasno da Etiopija za ostvarenje gospodarskog razvoja ne može ovisiti samo o Sovjetskom Savezu i njegovu bloku jer oni ne mogu pružiti sva sredstva koja su potrebna njihovoj zemlji, već se mora otvoriti prema svijetu.⁷³

Novе informacije o Etiopiji pisale su se 1987. Jugoslavenski interes bio je usmjeren na unutrašnje političke promjene jer je službeno zemljom prestala

⁶⁸ MALARA 2018: 24.

⁶⁹ SELESHE, CHEORUN I MOOHA 2014: 10.

⁷⁰ BREWER 2020: 35. https://researchonline.lishtm.ac.uk/id/eprint/4658156/1/Brewer-2020_Orthodox_Christian_women%E2%80%99s_experiences_of_fasting.pdf /posjet 27. 10. 2022)

⁷¹ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Informacija o bilateralnoj saradnji između SFR Jugoslavije i NDR Etiopije, 11. januar 1988, 3.

⁷² Band aid i Yu rock misija. <http://www.yugopapir.com/2014/11/band-aid-novembar-1984-ovegodine.html> (posjet 27. 10. 2022)

⁷³ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Informacija o Socijalističkoj Etiopiji, 11. 11. 1986, 4.

vladati privremena vojna uprava i vlast je predana civilnoj službi, iako su na čelnim pozicijama moći i dalje ostali pripadnici bivšeg *Derga* poput Mengistua koji je izabran za predsjednika novostvorene Narodne Demokratske Republike Etiopije, a vojska je i dalje bila vodeći faktor u zemlji.⁷⁴ Što se tiče vanjskopolitičkih prilika, Etiopija je u očima Jugoslavije i dalje bila vezana uz SSSR i lager. Međutim, procjena jugoslavenske strane bila je da Etiopija nije bila zadovoljna obimom pomoći koje je dobivala od Istočnog bloka. Smatrali su da predstojeći Mengistuovi posjeti SSSR-u, Čehoslovačkoj i Rumunjskoj imaju za cilj dobivanje nove ekonomske pomoći, za koju se pretpostavljalo da je bila u tome razdoblju u opadanju. Jugoslavenska strana dobila je dojam da je etiopsko rukovodstvo sa zabrinutošću gledalo dolazak Gorbačova na čelo Partije zbog njegovih preispitivanja sovjetske unutrašnje i vanjske politike. Skeptično su gledali na mogućnosti da im SSSR i IEZ i dalje pomažu. Ponovljen je jugoslavenski stav da je utjecaj Zapada i SAD-a ojačao u Etiopiji tijekom pružanja humanitarne pomoći 1984/1985 te je ta situacija dala do znanja Etiopiji da se mora otvoriti prema svijetu. Iako su odnosi sa SAD-om bili zategnuti, Etiopija je dobila od njih humanitarnu pomoć u vrijednosti od preko 200 milijuna dolara, a trebali su dobiti i pomoć od 115 000 tona hrane, što je činilo polovinu ukupne najavljene pomoći svjetske zajednice.⁷⁵

U lipnju 1990. u Jugoslaviju je došla etiopska gospodarska-vojna delegacija na čelu s potpredsjednikom vlade W. Chekoleom. Dogovor oko nastavka isporuke naoružanja i vojne opreme u Etiopiju nije postignut zbog osnove kreditnog aranžmana. Ističe se kako je isporuka naoružanja pitanje o kojem SFRJ posebno vodi računa zbog složene unutrašnje situacije, dosadašnjih obveza i perspektive razvoja situacije u Etiopiji. Etiopska strana predložila je da bi nova etiopska delegacija, predvođena potpredsjednikom Republike Fissehom Destom, mogla doći u novi posjet Jugoslaviji. Jugoslavenska strana odgovorila je da će dogovor oko prihvaćanja etiopskog posjeta dobiti do kraja rujna zbog zauzetosti jugoslavenskih funkcionera unutrašnjom situacijom u zemlji.⁷⁶ Fisseha Desta, potpredsjednik Etiopije, posjetio je Jugoslaviju u studenome 1990. i u Beogradu se susreo s potpredsjednikom Predsjedništva SFRJ Stipom Mesićem te su razgovarali o međunarodnoj situaciji u Zaljevu, reformama u Jugoslaviji, nastavku gospodarske suradnje i pitanju etiopskih dugova. Tada su se susreli i potpredsjednici vlada

⁷⁴ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Informacija o NDR Etiopiji, 9. 11. 1987, 2.

⁷⁵ Isto, 7.

⁷⁶ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, RH Informacija o Narodnoj Republici Etiopiji, Zagreb, 20. 9. 1990, 1.

Aleksandar Mitrović i Wolle Chekol te razgovarali o sudjelovanju jugoslavenskih organizacija u etiopskim projektima obnove luke Asaba i etiopskoj poljoprivredi.⁷⁷

Ekonomski odnosi u drugoj polovini 1970-ih

U sklopu jugoslavensko-etiopskih gospodarskih odnosa u službenim kontaktima, pa i u medijima, naglašavao se gospodarski odnos SR Hrvatske s Etiopijom. Kao primjer navest ćemo posjet Adisa Tedla, etiopskog potpredsjednika Centralnog komiteta planskog Vijeća Etiopije, Jugoslaviji i SR Hrvatskoj u studenome 1983. U razgovorima razmatrale su se mogućnosti unapređenja etiopske privredne suradnje sa SR Hrvatskom, posebno u oblasti energetike, elektrostrojogradnje, poljoprivrede i prehrambene industrije, istraživanja nafte i plina te brodogradnje. Etiopska strana istaknula je kako SR Hrvatska može biti kvalitetan partner etiopskoj privredi zbog hrvatskih tehnoloških i kadrovskih potencijala.⁷⁸

Općenito gledano, jugoslavenska izvozna trgovina ocrtavala se s jugoslavenske strane negativno. Izvoz roba kretao se oko 13%, dok je uvoz u nekim razdobljima fluktuirao između 18 i 31%. Pokrivenost uvoza izvozom bila je manja od 60%.⁷⁹ Problem pretjeranog izvoza naspram uvoza bio je prisutan i u zemljama Trećeg svijeta, to jest zemljama u razvoju. Razdoblje koje proučavamo jest ono nakon 1973, kada je Savezna skupština donesla rezoluciju u unapređenju ekonomske suradnje sa zemljama u razvoju.⁸⁰ U ovome poglavlju vidjet ćemo jesu li su problemi pretjeranog izvoza naspram uvoza bili prisutni i s Etiopijom koja se mogla okarakterizirati kao zemlja u razvoju.

Što se tiče ekonomskih odnosa s Etiopijom u drugoj polovini 1970-ih, s jugoslavenske strane ocijenjeni su iznimno negativno. Glavni je uzrok tome loša unutarnja i vanjska političke situacija u Etiopiji, popraćena ratnim razaranjima u ratu sa Somalijom, unutarnjim političkim obračunima i oružanim sukobima u Eritreji te ostalim pobunjeničkim skupinama. Ekonomsko stanje u Etiopiji ocijenjeno je toliko loše da je jugoslavenska strana dovodila u pitanje i mogućnost prehrane tamošnjeg stanovništva.⁸¹ Razmjena u razdoblju 11 mjeseci 1977. i 1978. iznosila

⁷⁷ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1532, Jugoslavija-Etiopija, Posjet potpredsjednika Etiopije Fissehe Deste SFRJ XI/90, „Mesić s etiopskim potpredsjednikom Destom“, *Vjesnik Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske*, 20. studenoga 1990.

⁷⁸ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1532, Jugoslavija-Etiopija, Privredna suradnja, „Milka Planinc primila Tedla“, *Vjesnik Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske*, 25. studenoga 1983.

⁷⁹ MILETA 1986: 52.

⁸⁰ Isto: 53.

⁸¹ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Savezni sekretarijat za inostrane poslove – Uprava za Afriku južno od Sahare, 20-8 br. pov. 4/78. 10. januara 1978. god. Beograd. Platforma za posetu ministra inostranih poslova Socijalističke Etiopije d. George Flekea SFRJ od 16. do 19. januara 1978, 3.

je u obama pravcima samo 13,5 milijuna dolara, uz pretpostavku daljnjeg širenja, ali na jugoslavensku štetu.⁸²

Prije odlaska u Etiopiju novoizabrani jugoslavenski ambasador Dušan Marin-ković posjetio je SR Hrvatsku 28. svibnja 1979. s ciljem usuglašavanja politike SR Hrvatske spram Etiopije. Vodio je razgovore s Ljubom Majerićem, članom Izvršnog vijeća Sabora i predsjednikom Republičkog komiteta za odnose s inozemstvom, Ivom Sarajčićem, predsjednikom Odbora Sabora za vanjsku politiku i odnose s inozemstvom, te Rudolfom Kurelićem, potpredsjednikom Privredne komore Hrvatske. Glavna tema razgovora bila je jačanje ekonomske suradnje SFRJ i SR Hrvatske s Etiopijom. Poljoprivreda je bila označena kao glavno područje suradnje jer je to glavna etiopska gospodarska grana. INGRA je Etiopiji bila isporučila nekoliko hidrocentrala i cementaru, a spremali su se dogovori oko izgradnje nove cementare i rekonstrukcije šećerana. Poduzeća *Borovo* i *Cibalija* planirala su uspostaviti kooperaciju u proizvodnji obuće i prerade kože. *Jedinstvo* je planiralo isporučiti postrojenja za preradu voća i povrća koje je bilo povezano s ostvarenjem projekta *Poljoprivredno-prehrambeni sistem Slavonije i Baranje* (PPS) iz Osijeka (više o tom projektu kasnije u zasebnom poglavlju). *Franck* je kupovao kavu, a planirali su se uključiti u izgradnju plantaže kave. Jedino je poduzeće *Agro-Slavonija* iz Osijeka, koje je organiziralo izložbu svojih proizvoda, imalo lošu ekonomsku suradnju jer narudžbe koje su stizale iz Etiopije nisu obećavale daljnje sklapanje poslova.⁸³ Od poslova koji su se planirali s Etiopijom 1979. dva su bila vezana za poljoprivredu (nabava poljoprivrednih strojeva i opreme te izgradnja agrokombinata) te nabava građevinske opreme i materijala. Što se tiče materijalne pomoći, Jugoslavija je Etiopiji pomogla isporukom 24 000 000 kilograma pšenice te 300 traktora. Za uvoz dogovoreno je da će Jugoslavija povećati uvoz kave i pamuka za 1979.⁸⁴ Navedeni traktori poklonjeni su Etiopiji kao rezultat dogovora za vrijeme posjeta Mengistua Jugoslaviji u prosincu 1978. s ciljem pomoći Etiopiji u razvoju poljoprivredne proizvodnje. Prvih 150 traktora dostavljeno je u Etiopiju u kolovozu 1979.⁸⁵

Sijedeća tablica pokazuje kakva je bila trgovinska razmjena Jugoslavije i Etiopije od 1977. do 1979. i koliko je u tome sudjelovala SR Hrvatska. Iznosi su prikazani u američkim dolarima.

⁸² Isto, 8.

⁸³ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Pov. 275-1979, 4.6.9. Bilješka o posjeti SR Hrvatskoj novoimenovanog ambasadora SFRJ u Etiopiji Dušana Marinkovića, 28. 6. 1979, 1-2.

⁸⁴ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Socijalistička Etiopija, 17. maj 1979, 4.

⁸⁵ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1532, Jugoslavija-Etiopija, Privredna suradnja, „Jugoslavenski traktori pomažu razvoj“, *Vjesnik Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske*, 29. 8. 1979.

Tablica 1. Uvoz i izvoz SFRJ te sudjelovanje SRH u razmjeni s Etiopijom 1977–1979, iznosi u američkim dolarima⁸⁶

Godina	Izvoz			Uvoz		
	SFRJ	SRH	%	SFRJ	SRH	%
1977.	8 850 000	562 000	6	9 985 000	245 000	2
1978.	23 555 000	3 514 000	15	27 219 000	1000	-
1979. I. i II.	4 126 000	587 000	14	2 328 000	10 000	0,43

Treba napomenuti da se za 1979. donose samo rezultati za prvi i drugi mjesec; prikazana je tablica u izvještaju iz svibnja iste godine. Ono što upada u oči iz stavke izvoza jest to da imamo nagli porast s 8,8 milijuna na 23,5 milijuna dolara. No, porast izvoza u Etiopiju pratio je i porast uvoza, čime je Jugoslavija i dalje bila u deficitu. Što se tiče SR Hrvatske, vidimo da je ona zauzimala ugrubo oko desetinu jugoslavenskog izvoza, a na uvoz iz Etiopije otpadalo je samo 2% ili čak ispod toga. Glede njezine republičke trgovinske bilance, ona je u plusu, za razliku od savezne.

Tablica 2. Razmjena Jugoslavije i Etiopije 1975–1980, iznosi u američkim dolarima⁸⁷

Godina	Izvoz	Uvoz	Obim	Saldo
1975.	900 000	5 100 000	6 000 000	-4,2
1976.	900 000	400 000	1 300 000	+0,5
1977.	8 900 000	10 000 000	18 900 000	-1,1
1978.	23 500 000	27 200 000	50 700 000	-3,7
1979.	11 300 000	21 200 000	32 500 000	-9,9
1980 ⁸⁸	21 900 000	16 300 000	38 200 000	+5,6

Tijekom 1970-ih i 1980-ih Jugoslavija i Etiopija redovito su održavale sjednice Mješovitog komiteta za razvoj gospodarske i naučno-tehničke suradnje između dviju zemalja. U Beogradu održano je VI. zasjedanje Mješovitog komiteta u lipnju 1980, iz kojeg saznajemo što se dogodilo 1979. da je došlo do disbalansa uvoza i izvoza.

⁸⁶ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Socijalistička Etiopija, 17. maj 1979. Prilog.

⁸⁷ Isto, 10.

⁸⁸ Podaci za cijelu 1980. godinu preuzeti iz: HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Informacija o Socijalističkoj Etiopiji povodom zvanične prijateljske posete predsjednika Predsedništva SFRJ Petra Stambolića Socijalističkoj Etiopiji od 29. oktobra do 1. novembra 1982. godine, 21. oktobra 1982, 11.

Jugoslavija je u *Platformi* napravila kratku analizu etiopskoga gospodarstva kako bi dobila uvid u to čime Etiopija raspolaže i koje su njezine ekonomske mogućnosti. Etiopija je 1980. opisana kao zemlja koja pripada grupi od 30 najnerazvijenijih zemalja na svijetu sa 105 dolara po glavi stanovnika. Poljoprivreda je činila osnovu etiopskoga gospodarstva u kojemu je sudjelovalo oko 80% stanovništva, a činilo 2/3 nacionalnog dohotka. Kava je bila proizvod od kojeg je Etiopija dobivala najviše prihoda, a još je izvozila uljarice, sačme i pamuk, dok se stočarstvo u tome trenutku počelo sve više razvijati. Industriju je karakterizirao zanatski način proizvodnje, a strojevi su bili uvezeni. Tekstilna je industrija okosnica, koju zatim slijede prehrambena i kemijska.⁸⁹

Za objašnjenje zašto je jugoslavenski uvoz od 1977. do 1979. bio toliko visok, razlog je značajna kupovina kave.⁹⁰ Jugoslavija je 1979. uvezla 6180 tona kave, a 1978. godine 6608 tona. Pad cijene kave do kojeg je došlo 1979. odrazio se i na iznos ukupnog uvoza iz Etiopije u kojemu je kava igrala 92% ukupnog uvoza iz te zemlje. Bile su još uvezene 732 tone pamuka u vrijednosti od 1,5 milijuna dolara i male količine sjemena slačice, terpentina i kože.⁹¹ Nakon Mengistuova posjeta Jugoslaviji etiopska delegacija predala je popis potreba za poljoprivrednu, građevinsku i putnu mehanizaciju. Jugoslavenske tvrtke dale su se na posao, ali su rezultati za ispunjavanje dogovorenih obaveza došli sa zakašnjenjem. Isporuka poljoprivredne opreme (814 traktora, 92 kombajna, 400 traktorskih prikolica i 500 plugova) u vrijednosti od 15 milijuna dolara, za koje je bio sklopljen ugovor, kasnila je. Predviđena isporuka trebala je biti u studenome i prosincu 1979, a većina isporuke izvršena je u siječnju 1980. Nova isporuka od 100 traktora bila je otpremljena 21. ožujka 1980, a posljednjih 90 krajem ožujka iste godine. Problemi zakašnjele isporuke bili su svaljeni na proizvođače, ali nije navedeno s kakvim su se problemima susreli proizvođači da je isporuka bila usporena.⁹² Visok izvoz u Etiopiju 1978. bio je objašnjen slanjem opreme i proizvoda namijenjenih etiopskoj vojsci zbog rata sa Somalijom, međutim, nije precizno navedeno o kakvim se proizvodima radilo.⁹³

Što se tiče suradnje na području građevinarstva, industrije i energetike, jugoslavenska poduzeća bila su također uključena u projekte u Etiopiji. Za prodaju strojeva

⁸⁹ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Platforma za VI. zasjedanje Mešovitog komiteta za privrednu i naučno-tehničku saradnju između SFR Jugoslavije i Socijalističke Etiopije, Beograd, 25. aprila 1980.

⁹⁰ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Platforma za VI. zasjedanje Mešovitog komiteta za privrednu i naučno-tehničku saradnju između SFR Jugoslavije i Socijalističke Etiopije, Beograd, 25. aprila 1980, 10.

⁹¹ Isto, 13.

⁹² Isto, 11.

⁹³ Isto, 13.

za gradnju prometnica bila je zaduženo poduzeće *Rudnap* koje je sklopilo ugovor o prodaji građevinskih strojeva za 2,1 milijuna dolara. *Energoinvest* iz Sarajeva radio je na izgradnji dalekovoda u vrijednosti od 8 milijuna dolara, a tada su se vodili razgovori oko izgradnje novog dalekovoda i trafostanice u vrijednosti od 20 milijuna dolara.⁹⁴

Ekonomski odnosi tijekom 1980-ih

Poduzeća iz SR Hrvatske su 1981. i 1982. sudjelovala u različitim poslovima u Etiopiji. Zagrebačka *Pliva* izvozila je lijekove u Etiopiju preko *Jugoeksporta*. Godine 1982. izvezla je lijekove u vrijednosti od 30 milijuna dolara. *Jedinstvo* je ponudilo izgradnju klaonice te su ponudili izgradnju nekoliko objekata u sklopu kombinata *Nekemte*. *Rade Končar* u okviru *INGRE* sudjelovao je u trećoj fazi izgradnje hidroelektrane TISS ABBAY I u vrijednosti od 3,5 milijuna dolara. Uz to, *INGRA* je isporučivala rezervne dijelove za cementaru koju je svojedobno gradila u Etiopiji. *Pliva* je izvozila lijekove preko *Jugoeksporta* i 1982. izvezla lijekove u vrijednosti od 30 milijuna dolara. *Jedinstvo* iz Zagreba nudilo je mogućnost izgradnje klaonice u Etiopiji.⁹⁵ Usprkos gospodarskoj suradnji, odnosi se s jugoslavenske i hrvatske strane nisu smatrali zadovoljavajućima jer su financijske mogućnosti Etiopije s jugo-hrvatske strane ocijenjene ograničavajućima i uvelike su ovisile o mogućnostima davanja povoljnih kredita.⁹⁶ Jugoslavija (a s njom i Hrvatska) iz Etiopije je uvozila poljoprivredne proizvode (kavu, pamuk i grah) dok je u Etiopiju većinom izvozila poljoprivredne i građevinske strojeve i elektroopremu.⁹⁷

Sljedeća tablica pokazuje zašto je jugoslavenska strana bila nezadovoljna gospodarskim odnosom s Etiopijom početkom 1980-ih.

Tablica 3. Uvoz i izvoz SFRJ sudjelovanje SRH u razmjeni s Etiopijom 1981–1982, iznosi u američkim dolarima⁹⁸

Godina	Izvoz			Uvoz		
	SFRJ	SRH	%	SFRJ	SRH	%
1981.	5 788 000	415 000	7,2	21 067 000	6 270 000	29
1982.	6 889 000	655 000	9,5	8 393 000	2 450 000	9,2

⁹⁴ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Platforma za VI.zasedanje Mešovitog komiteta za privrednu i naučno-tehničku saradnju između SFR Jugoslavije i Socijalističke Etiopije, Beograd, 25. aprila 1980, 17-18.

⁹⁵ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Informacija o Socijalističkoj Etiopiji i učešću Hrvatske u jugoslavensko-etioipskoj suradnji, 26. 9. 1983, 5.

⁹⁶ Isto.

⁹⁷ Isto, 4.

⁹⁸ Isto, 5.

Kao što možemo vidjeti iz priloženog, uvoz iz Etiopije i dalje veći nego izvoz, usprkos tome što Jugoslavija izvozi tehnološke proizvode, a uvozi većinom poljoprivredne.

Početak 1980-ih Jugoslavija je u Etiopiju izvozila uglavnom traktore, kombajne, građevinske strojeve i elektroopremu, a uvozila je iz Etiopije poljoprivredne proizvode, i to kavu, pamuk i grah.⁹⁹ Vojna suradnja uspostavljena je 1977. i u trenutku kada je Etiopija bila u ratu s Ogadenom, isporuka vojne opreme bila je intenzivna. Međutim, nakon toga ona je svedena na isporuke municije, rezervne dijelove i tehničke opravke. Etiopske oružane snage su 1981. pokazale ponovni interes za obnovu vojne suradnje. Tijekom 1981. i 1982. dogovoreni su oblici buduće suradnje, i to obuka etiopskih kadrova u Jugoslaviji te isporuka tehničke opreme u visini od 1,5 milijuna dolara. Međutim, etiopski spori odgovor i ograničene jugoslavenske mogućnosti 1982. doveli su u pitanje realizaciju predviđenog programa.¹⁰⁰ Nakon dodatnih pregovora vojno-ekonomska suradnja je 1986. očišćena kao najuspješnija jer je 1984. sklopljen sporazum o kreditiranju isporuka jugoslavenske opreme u vrijednosti od 200 milijuna dolara (40 milijuna dolara godišnje).¹⁰¹

U srpnju 1983. u Adis Abebi bila je jugoslavenska delegacija predvođena potpredsjednikom SIV-a Zvone Draganom. Komentirao se komentirao etiopski 10-godišnji plan ekonomskog razvoja zemlje. Pred kraj sastanka Dragan je upoznao etiopsku stranu s jugoslavenskom ekonomskom situacijom. Upoznao ih je s ekonomskim problemima i naporima da Jugoslavija ojača izvozu orijentaciju kako bi očuvala financijsku likvidnost. Etiopski plan razvoja usporedila je s jugoslavenskim dugoročnim planom ekonomske stabilizacije koji se planiralo dovesti do kraja 1985.¹⁰²

⁹⁹ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Informacija o Socijalističkoj Etiopiji povodom zvanične prijateljske posjete predsjednika Predsedništva SFRJ Petra Stambolića Socijalističkoj Etiopiji od 29. oktobra do 1. novembra 1982. godine, 11-12.

¹⁰⁰ Isto, 13.

¹⁰¹ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, pov. 449464, Informacija o socijalističkoj Etiopiji od 11. 11. 1986, 7.

¹⁰² HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Prilog – Neke ocene i sugestije koje su potpredsjednik SIV-a Zvone Dragan i drugi članovi jugo. delegacije izneli u vezi sa 10-godišnjim planom razvoja Socijalističke Etiopije i mogućnostima razvoja bilateralne suradnje u sklopu realizacije tog plana. 21. studenog 1983, 14.

Tablica 4. Razmjena Jugoslavije i Etiopije od 1975. do rujna 1988, iznosi u američkim dolarima¹⁰³

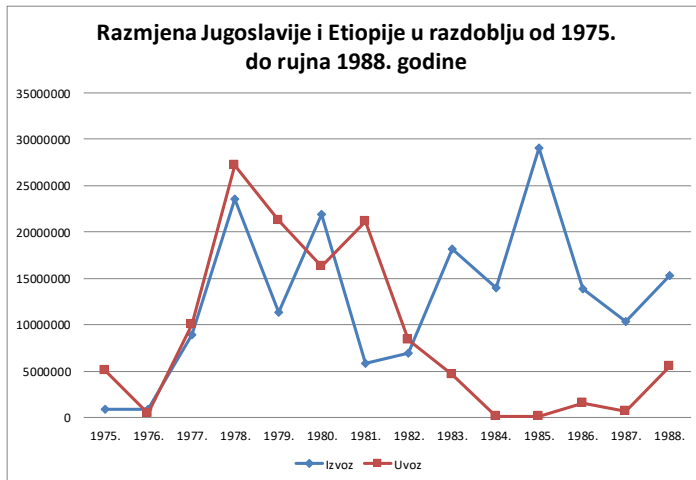
Godina	Izvoz	Uvoz	Obim	Saldo
1975.	900 000	5 100 000	6 000 000	-4,2
1976.	900 000	400 000	1 300 000	+0,5
1977.	8 900 000	10 000 000	18 900 000	-1,1
1978.	23 500 000	27 200 000	50 700 000	-3,7
1979.	11 300 000	21 200 000	32 500 000	-9,9
1980.	21 900 000	16 300 000	38 200 000	+5,6
1981.	5 800 000	21 100 000	26 900 000	-15,3
1982.	6 900 000	8 400 000	15 300 000	-1,5
1983.	18 200 000	4 600 000	22 800 000	+13,6
1984.	14 000 000	135 000	14 135 000	+13,685
1985.	29 100 000	93 000	29 193 000	+29,007
1986.	13 839 000	1 504 000	15 343 000	+12,329
1987.	10 360 000	696 000	11 056 000	+9,664
1988. (rujan)	15 348 000	5 491 000	20 839 000	+9,857

Za razliku od prethodnih godina, 1988. smatrala se izvrsnim napretkom. Ponajviše zbog ponovnog posjeta Mengistua Jugoslaviji 1987, kada je potpisan ugovor o daljnjoj suradnji. Jugoslavenske privredne delegacije posjetile su Etiopiju 1988. Etiopska strana zalagala se za sudjelovanje jugoslavenskih organizacija na projektima u Etiopiji, međutim, etiopska strana nije pružila konkretne projekte na kojima bi jugoslavenska poduzeća mogla sudjelovati, stoga pregovori nisu mogli započeti.¹⁰⁴

Kao što možemo vidjeti, izvoz Jugoslavije počeo je rasti od 1982, da bi vrhunac doživio 1985, kada je Etiopija bila u teškoj situaciji zbog suše i gladi. Vidimo da je nakon prolaska krize jugoslavenski izvoz u Etiopiju naglo počeo padati, dok je uvoz iz Etiopije i dalje na niskim razinama. Tek u razdoblju od 1987. do 1988. izvoz i uvoz počinju rasti, što upućuje na dinamičniju ekonomsku razmjenu Etiopije i Jugoslavije, koja je u razdoblju od 1984. do 1986. bila narušena zbog etiopskih problema s katastrofalnom sušom praćenom glađu.

¹⁰³ Podaci su kombinirani sa sljedećim dokumentima: od 1975. do 1982. koristile su se navedene tablice u radu; podaci od 1983. do rujna 1988. koristili su se iz sljedećeg dokumenta: HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Platforma za X. zasedanje Mešovitog komiteta za privrednu i naučno-tehničku saradnju između SFR Jugoslavije i Socijalističke Etiopije, Beograd, 18. 11. 1988, 1.

¹⁰⁴ Isto, 10.

Grafikon 1. Razmjena Jugoslavije i Etiopije u razdoblju od 1975. do rujna 1988.

Projekt Nekemte

U spisima se često nailazi na problematiku navedenog projekta *Nekemte*. Zbog važnosti koja se pridavala projektu, za koji bismo mogli reći da je činio važan oslonac jugoslavensko-etioipskih političkih i ekonomskih odnosa (o njemu se raspravljao na zajedničkim ekonomskim komisijama i susretima ambasadora dviju zemalja), odlučili smo u zasebnom poglavlju prikazati što je ustvari bio navedeni projekt. Okosnicu gospodarske suradnje činila su poduzeća iz SR Hrvatske koja su provodila projekt izgradnje agrarnih kombinata u Etiopiji.

Nekemte je bio jugoslavensko-etioipski projekt koji je imao za cilj otvaranje poljoprivrednih kombinata u Etiopiji i istraživanje kako povećati poljoprivrednu proizvodnju u zemlji. Prve vijesti da se događao neki zajednički jugoslavensko-etioipski poljoprivredni projekt saznajemo u novinama iz članka koji je govorio o posjetu etioipske privredne delegacije Jugoslaviji i SR Hrvatskoj u svibnju 1977. Etiopska delegacija boravila je sedam dana i obišla desetak poljoprivrednih organizacija da se upozna s dostignućima jugoslavenske poljoprivrede te da se raspravi o mogućnostima izgradnje zajedničkih agroindustrijskih kombinata u Etiopiji. U Slavoniji je domaćin bio PPS koji je s jugoslavenske strane bio odabran za nosioca projekta. Etiopska strana bila je impresionirana dostignućima jugoslavenske poljoprivrede i izrazila želju da se što prije realiziraju projekti izgradnje agrokombinata u Etiopiji. Tom prilikom saznajemo da je grupa jugoslavenskih stručnjaka već poslana u Etiopiju koja je s etioipskim stručnjacima istraživala mogućnosti takve suradnje.¹⁰⁵

¹⁰⁵ HR-HDA-2031.2.1.–HRV-617, kut. 1532, Jugoslavija-Etiopija, Privredna suradnja, „Završen posjet etioipskih privrednika“, *Borba*, 14. svibnja 1977.

Mengistu je prilikom posjeta Jugoslaviji u prosincu 1978. jedan dio vremena boravio u SR Hrvatskoj i posjetio Osijek. Tom je prilikom u Osijeku posjetio mliječnu farmu „Orlovnjak“ i PPS. Saznajemo da je grupa jugoslavenskih stručnjaka boravila 2 i pol mjeseca u Etiopiji i izradila studiju o gradnji četiri kombinata jugoslavenskog tipa. Prvi kombinat prostirao bi se na 30 000 hektara i nalazio oko 350 kilometara od Adis Abebe, drugi u blizini Džibutija na oko 12 700 hektara površine i to bi bila mješavina poljoprivrednih površina i farme krava; treći kompleks od 9 000 hektara za proizvodnju kukuruza, povrća i duhana te posljednji kompleks, peradarska farma koja bi davala 15 milijuna jaja i oko 1,5 milijuna pilića godišnje. Ulaganja su se procjenjivala na oko 160 milijuna dolara.¹⁰⁶

Na prvom zasjedanju Mješovitog jugoslavensko-etioopskog potkomiteta za poljoprivredu dogovorena je zajednička suradnja Jugoslavije i Etiopije na razvoju poljoprivrede u Sjevernoj Etiopiji. Kao oslonac trebala je poslužiti izrada *Studije za osnivanje četiri agro-industrijska kombinata* (to je, izgleda, bila studija o četirima projektima o kojima saznajemo iz *Vjesnika* iz prosinca 1978). Zajednička jugoslavensko-etioopska grupa stručnjaka izradila je spomenutu studiju za kombinata koji bi obuhvaćali ukupno 51 700 ha površine. Realizacija plana trebala je biti na principu zajedničkih ulaganja i osnivanja zajedničkih poduzeća. Nositelj studije za jugoslavensku stranu trebao je biti PPS iz Osijeka, a s etiopske strane Ministarstvo državnih farmi u Sjevernoj Etiopiji. Prethodni plan o izgradnji četiriju poljoprivrednih kombinata zamijenjen je projektima *Nekemte* i *Ypper Awach* te su planovi za nova dva projekta završeni u srpnju 1979.¹⁰⁷

¹⁰⁶ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 1532, Jugoslavija-Etiopija: Posjet šefa države Etiopije – Hajle Marjam Mengistu u SFRJ, „Mengistu u Osijeku“, *Vjesnik Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske*, 9. prosinca 1978.

¹⁰⁷ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, 01-1042 Fond Solidarnosti „Nekemte-Etiopija“, Obrazloženje o korišćenju sredstava Fonda solidarnosti sa nesvrstanim zemljama i zemljama u razvoju za finansiranje projekta „Nekemte“ u Socijalističkoj Etiopiji, 1. 6. 1988, 4-6.

Sl. 4. Jugoslavenski stručnjaci u Etiopiji na pregledavanju terena za buduću farmu¹⁰⁸

Sl. 5. Krčenje šume u Etiopiji¹⁰⁹

Sl. 6. Potraga za vodom¹¹⁰

¹⁰⁸ HR-HDA-2031.2.1. – HRV-617, kut. 3737, Poljoprivreda-agrarne promjene na selu, „Slavonci će zaorati glad“, *Arena*, 9. siječnja 1985.

¹⁰⁹ Isto.

¹¹⁰ Isto.

Prilikom odlučivanja o provođenju prvog projekta za izgradnju agrarnih kompleksa u Sjevernoj Etiopiji u PPS-u u Osijeku boravila je grupa od šestorice etiopskih stručnjaka od 22. lipnja 1979. do 3. srpnja 1979. s ciljem detaljnije razrade projekta i dogovora oko realizacije prve faze izvođenja. Tada je odlučeno da se umjesto 4 izgrade 2 agrarna kombinata *Nekemte* i *Gornji Awash*. *Nekemte* se trebao prostirati na 30 000 ha, a *Gornji Awash* na 15 400 ha. U kombinatu *Nekemte* planiralo se da će uz uzgoj poljoprivrednih kultura kukuruza, soje, paprike i trave, jedan dio biti namijenjen uzgoju stoke, i to:

- tovljenje 20 000 komada goveda godišnje
- uzgojni centar 1000 krava
- klaonica goveda 25 000 komada
- tvornica za polufinalnu preradu kože kapaciteta 50 000 komada
- mlin za kukuruz 26 000 tona
- tvornica stočne hrane 10 000 tona godišnje.¹¹¹

Što se tiče kombinata *Gornji Awash*, može se uočiti postojanje razlika u mišljenjima između jugoslavenske i etiopske strane, što se najbolje može uvidjeti u mijenjanju parametara i građevina koje su trebale biti izgrađene na tome zemljištu. Jugoslavenska strana isprva je planirala da bi kombinat obuhvaćao oko 12 000 ha površine, dok je etiopska strana povećala površinu na 15 400 ha dodavanjem jedne nove farme. Od poljoprivrednih kultura planiralo se uzgajati kukuruz, pamuk, lucerku, sjeme kukuruza citrusa, rajčice, duhan, povrće i vinovu lozu.¹¹² Od tvorničkih postrojenja planirala se izgradnja farma muznih krava, tvornica za preradu voća i povrća, pogoni za dehidraciju lucerke, postrojenja za doradu sjemena i sušara za duhan.¹¹³

U lipnju 1980. održano je VI. zasjedanje jugoslavensko-etioopskog Mješovitog komiteta te je etiopska strana pristala samo za provođenje projekta *Nekemte* na površini od 30 000 ha. Agrokombinat se nalazio samo 400 km od glavnoga grada Adis Abebe i oko 1400 km od luke Asab. Grupa stručnjaka projekt je procijenila na 76 995 200 američkih dolara, a od toga bi dio jugoslavenskih kredita iznosio 46 365 614 američkih dolara. Nositelj projekta s etiopske strane bila je Zapadna korporacija za razvoj poljoprivrede (N. W. A. D. C.), a na jugoslavenskoj strani Poslovna zajednica za vanjskotrgovinski promet, unutrašnji promet, proizvodnju hrane i razvoj iz Osijeka prenijela je ovlasti na Ekonomsko tehnički zavod – radna

¹¹¹ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Platforma za VI. zasjedanje Mešovito komiteta za privrednu i naučno-tehničku saradnju između SFR Jugoslavije i Socijalističke Etiopije, Beograd, 25. aprila 1980, 14-15.

¹¹² Isto, 15.

¹¹³ Isto, 15-16.

organizacija za inženjering iz Osijeka.¹¹⁴ Savjetodavne usluge pružali su Ekonomsko-tehnički zavod iz Osijeka, Poslovna zajednica za vanjsko-trgovinski promet, unutrašnji promet, proizvodnju hrane i razvoj iz Osijeka, Jugoinspekt iz Zagreba i Fakultet građevinskih znanosti iz Osijeka.¹¹⁵

PPS Osijek je 1982. u Etiopiji izvršio istraživanja i izradio studiju o provedbi projekta. Nova procjena bila je da bi ukupna investicija iznosila oko 100 milijuna dolara. U izgradnji bi sudjelovala tri agroindustrijska kombinata. Planiralo se izgraditi jedan novi i modernizirati postojeća dva kombinata.¹¹⁶ PPS Osijek potpisao je ugovor o izvođenju projekta *Nekemte*, za što je trebao dobiti avans od 2,5 milijuna dolara od Jugoslavenske kreditne banke JUBMES.¹¹⁷

Da se projekt razvijao, dobro pokazuje i zadovoljstvo tadašnjih etiopskih vlasti. Etiopski ministar državnih farmi i predsjednik etiopskog dijela Mješovitog komiteta za etiopsko-jugoslavensku suradnju Josef Muleta posjetio je 1985. farme projekta *Nekemte*. Prema izvještajima jugoslavenske ambasade u Adis Abebi, Muleta je bio oduševljen onim što je vidio na parcelama te je odmah odlučio uputiti direktore svojih farmi da dođu posjetiti *Nekemte*. Bio je toliko oduševljen da je htio zamoliti jugoslavenskog agronoma koji ondje radi na projektu da pođe sa njim obići neke farme i podijeliti s njime svoje stručno mišljenje i savjete. Tamošnji najtiražniji etiopski list na amharskom jeziku objavio je opširnu reportažu s fotografijama o uspješnom radu jugoslavenskih stručnjaka na projektu *Nekemte*.¹¹⁸

U listopadu 1986. održana je IX. konferencija Mješovitog komiteta, ovoga puta u Adis Abebi. Iako je projekt *Nekemte* davao obećavajuće rezultate na području poljoprivrede, pojavio se problem u mogućnosti daljnjeg financiranja projekta. Ipak, bila je dogovorena izrada nove studije koja je trebala biti gotova do kraja travnja 1987. Nastavilo se s projektom eksperimentalne farme, kao i pripremom

¹¹⁴ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, 01-1042 Fond Solidarnosti „Nekemte-Etiopija“, Obrazloženje o korišćenju sredstava Fonda solidarnosti sa nesvrstanim zemljama i zemljama u razvoju za finansiranje projekta „Nekemte“ u Socijalističkoj Etiopiji, 1. 6. 1988, 2.

¹¹⁵ Isto, 7.

¹¹⁶ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Pov. 197. god. 82, Posjeta predsjednika Stambolića Etiopiji. Pov. 197/2 16.7.82. Savezni sekretarijat za vanjske poslove – Biro podsekretara 16. 7. 1982.

¹¹⁷ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Informacija o Socijalističkoj Etiopiji i učešću Hrvatske u jugoslavensko-etioipskoj suradnji, 26. 9. 1983, 4.

¹¹⁸ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Savezni sekretarijat za inostrane poslove, broj 558-3452. Agrokompleks Nekemte, 16. 9. 1985, 1-2.

farme površine 6000 ha.¹¹⁹ Međutim, prethodno su se spomenuti financijski problemi nastavili te su zaprijetili da projekt *Nekemte* bude obustavljen. Problem je predstavljala i jugoslavenska ekonomska kriza koja je oscilirala još od kraja 1970-ih. Prevelik dug i zaduživanje iz razdoblja investicijskog zamaha 1970-ih došli su na naplatu 1980-ih, osobito nakon što je 1981. objavljeno da je Jugoslavija bila zadužena 20,804 milijarde američkih dolara.¹²⁰ Savezne vlade Milke Planinc, Branka Mikulića i Ante Markovića nastojale su riješiti ekonomsku krizu provođenjem različitih paketa ekonomskih mjera, a jedna od mjera bila je štednja¹²¹ Za projekt *Nekemte* financijska situacija u drugoj polovini 1980-ih postala je kritična te je ETZ Osijek poslao pismo predsjedniku SIV-a Branku Mikuliću u prosincu 1986. s molbom da učini nešto glede financijskih zapreka koje su sprečavale daljnji rad jugoslavenskih poduzeća na projektu. Problemi su nastali kada je banka JUBMES počela mijenjati uvjete kreditiranja. Prvo je podignuta kamata sa 7% na 22%, 38% i konačno na 45%. Kamata je zatim pala na 40%. Udružena banka Hrvatske, koja je obavljala devizne poslove za Slavonsku banku, pozvala se na član 100. deviznog zakona i oduzela od 27. siječnja 1986. pravo na oročavanje neutrošenog dijela deviznog avansa i koristila se njime bez naknade. Prihodi od izvoza robe i usluga po tečaju 1 USA\$ = 400 din. bili su nedostadni da pokriju otplate JUBMES-u i drugim poslovnim bankama. Krediti za naplatu iznosili su 1 700 000 000 dinara, i to samo za I. fazu projekta koji iznosi 34 milijuna američkih dolara. Zbog loše kamate i promjenjivih uvjeta praćenja tečaja američkog dolara, ETZ se pribojavao da bi projekt zbog financijskih problema mogao biti prekinut.¹²²

Problemi s projektom *Nekemte* nastavili su se i naredne 1987. ETZ Osijek nije ispunio svoje obveze u prezentiranju konačne studije te se kasni u izvedbi sa svim predviđenim projektima. Ministar državnih farmi Etiopije Joseph Muleta posjetio je sa stručnjacima farmu *Nekemte* od 6. do 8. studenoga, a s njime je bio jugoslavenski ambasador Medenica. Ministar Muleta je ponovno bio impresioniran zatečenim stanjem na farmi. Bilo je zasijano 4000 ha, a sve su zasijane kulture dale odlične rezultate. Prinos je u prosjeku bio gotovo jednak onome u Jugoslaviji, što je za etiopske prilike okarakterizirano kao odličan rezultat (kukuruz 70, soja 16, grah 15 centi po hektaru). Stručnjaci ETZ Osijek uspjeli su uzgojiti duhan *Virginiju* s odličnim rezultatom, što nikome prije nije u tom dijelu regije uspjelo do tada.

¹¹⁹ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Izvještaj o razgovorima na IX. zasjedanju Mešovitog komiteta za privrednu i naučno-tehničku saradnju SFR Jugoslavije i Socijalističke Etiopije, 14. 11. 1986, 3.

¹²⁰ RADELIĆ 2006: 493.

¹²¹ Isto: 494.

¹²² HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Pismo Predsjedniku SIV-a Branku Mikuliću, Osijek, 11. 12. 1986. ETZ Osijek – Radna organizacija za projektiranje i konzalting, 1-3.

Prinosi s kombinata *Nekemte* bili su do tri puta veći negoli na ostalim etiopskim farmama. Ocjena jugoslavenske strane bila je da se nikako ne smiju obustaviti radovi na kombinatu *Nekemte* zbog loše financijske situacije u kojoj se našao ETZ Osijek, koji je 1987. morao plaćati visoke kamate na korištenje kreditom u iznosu od čak 95%. Istaknuli su nesebično zalaganje i profesionalizam osječkih stručnjaka koji u teškim uvjetima života i rada ostvaruju izvanredne rezultate.¹²³ U prikazanoj tablici donose se rezultati žetve na površinama koje su bile zasijane na kombinatu *Nekemte* 1987, a koji su bili opisani kao dobri.

Tablica 5. Prikaz prinosa žetve 1987.¹²⁴

Kultura	ha	t/ha	Količina t.
kukuruz	2.150	0,9	12.685
soja	381	0,9	342,90
grah	335	1,43	479,0
ljuta paprika	175	0,8	140,0

Usprkos problemima, projekt *Nekemte* nastavio je s radom i u 1988. Prva faza u vrijednosti od 9 milijuna dolara razvijala se na farmi od 4000 ha. Sredstva za nova daljnja ulaganja iznosila bi 85 milijuna dolara.¹²⁵

U siječnju 1988. ETZ Osijek poslao je izvještaj Republičkom komitetu za odnose s inozemstvom u Zagrebu o stanju na kombinatu *Nekemte*. U sklopu pilot-programa vršili su sepokusi u biljnoj proizvodnji 1985. na 100 ha, 1986. na 124 ha te 1987 na 500 ha. Rezultati nastali na istraživačkim i proizvodnim površinama te su bili više nego zadovoljavajući.

Tablica 6. Prinosi kultura na istraživačkim i proizvodnim površinama¹²⁶

Kultura	Mj. jed.	Istraživački	Proizvodni
1. kukuruz	t/ha	6,4–14,0	6,5–7,0
2. soja	t/ha	2,1–2,4	2,48

¹²³ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Ambasada SFRJ Adis Abeba broj 5577. 13. 11. 1987, 1-2.

¹²⁴ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, 01-1042 Fond Solidarnosti „Nekemte-Etiopija“, Obrazloženje o korišćenju sredstava Fonda solidarnosti sa nesvrstanim zemljama i zemljama u razvoju za finansiranje projekta „Nekemte“ u Socijalističkoj Etiopiji, 1. 6. 1988, 8.

¹²⁵ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Platforma za X. zasedanje Mešovito komiteta za privrednu i naučno-tehničku saradnju između SFR Jugoslavije i Socijalističke Etiopije, Beograd, 18. 11. 1988, 3.

¹²⁶ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Izvještaj ETZ o izvršenim poslovima i problemima koji su pratili realizaciju projekta *Nekemte*, 20. 1. 1988, 3.

3. grah	t/ha	2,0–2,4	1,94
4. paprika	t/ha		1,16
5. suncokret	t/ha	3,0–4,0	2,95
6. duhan	t/ha	2,53–2,99	1,03
7. kikiriki	t/ha	3,00–3,84	3,86 (mahuna)

Rezultati istraživanja pokazali su da uvjeti u dolini Anger (područje Horo Aleltu), gdje se je odvijao projekt *Nekemte*, pružaju uspješnu kultivaciju poljoprivredne proizvodnje. Iste godine odvio se plan sjetve na površini od 3041 ha. Bile su zasijane četiri kulture: kukuruz, soja, grah i ljuta paprika. Rezultati berbe bili su sljedeći (s time da je u trenutku sastavljanja tablice berba kukuruza još bila u tijeku):

Tablica 7. Rezultati sjetve¹²⁷

Kultura	Ha	t/ha	Količina (t)
kukuruz	2150	5,9	12685,0
soja	381	0,9	342,90
grah	335	1,43	479,0
ljuta paprika	175	0,8	140,0

Manji prinosi bili su postignuti sa sojom i ljutom paprikom. Glede soje bio je problem nekvalitetno sjeme zbog skladišta u kojemu se soja skidala s minimalnom vlagom. Sjeme ljute paprike bilo je zaraženo te je bolest bila glavni razlog podbačaja.¹²⁸ Kao dodatni problemi ističu se već spomenuti financijski problemi s jugoslavenskim bankama. Kritika je bila usmjerena i na poljoprivrednu mehanizaciju i opremu koja je bila isporučena iz Jugoslavije. Etiopski su radnici loše rukovali opremom i nisu je održavali, a rezervni dijelovi stvarali su dodatne probleme (nije objašnjeno o kakvim se problemima s rezervnom opremom radilo).¹²⁹

Početak 1990. jugoslavenska ambasada iz Adis Abebe poslala je telegram u Zagreb s vijestima o projektu *Nekemte*. Delegacija osječkog ETZ-a je u Etiopiji imala sastanak s Josephom M. Te godine završavala se 1. faza projekta *Nekemte*. Delegacija ETZ-a je upozorila ministra da se uvjeti kredita za 2. fazu trebaju mijenjati, o čemu je ministar odbio razgovarati, rekavši da su ugovori o tome zaključeni i potpisani 1982. Etiopska je strana veoma zadovoljna 1. fazom te je odlučeno da će se nastaviti s projektom *Nekemte* s jugoslavenskim ili drugim partnerima. Mijenjanje uvjeta kredita promatrali su kao jednostrano raskidanje ugovora s jugoslavenske strane.¹³⁰

¹²⁷ Isto, 4.

¹²⁸ Isto.

¹²⁹ Isto, 8.

¹³⁰ HR-HDA-2058-5.5.12. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991. Bilateralna suradnja s državama Afrike i Azije, Etiopija, kut. 212, Telegram ambasade SFRJ iz Adis Abebe, br. 75. 20. 2. 1990.

Zaključak

Usprkos tome što je prije revolucije u Etiopiji 1974. Jugoslavija imala odnose s etiopskim carem Selassijem, to nije utjecalo na kasnije odnose s revolucionarnom socijalistički usmjerenom vojnom upravom na čelu s Mengistuom. Jugoslaviju je krajem 1970-ih zabrinjavao utjecaj SSSR-a i Kube na etiopsku politiku, smatrajući da bi Etiopija u pokretu nesvrstanih mogla podržavati interese Kube nauštrb jugoslavenskih. Mengistu se nije libio upozoriti jugoslavensku stranu da on uvijek ima sovjetsku i kubansku opciju kojoj se može obratiti za pomoć ako Jugoslavija ne podrži Etiopiju, osobito za vrijeme rata sa Somalijom. Odnosi su bili uzdrmani kada je jugoslavenska strana kritizirala etiopsku politiku rješenja nacionalnog pitanja u Eritreji korištenjem vojnom silom. Nakon susreta jugoslavenskih i etiopskih delegacija te Mengistuova posjeta Jugoslaviji, krajem 1970-ih odnosi su se stabilizirali i takvima su ostali do 1990. Možda je potrebno napomenuti kako je Jugoslavija i tijekom 1980-ih pratila etiopsku vanjsku politiku i opisivala je kao usko vezanu sa Sovjetima, da bi nakon 1985, kada je Etiopija proživjela katastrofalnu sušu i glad, u Etiopiji počeo jačati utjecaj SAD-a i zapadnih zemalja zbog slanja velike količine humanitarne pomoći. Povjerenje Etiopije u sovjetsku pomoć bilo je uvelike uzdrmano nakon suše i gladi, a skepsu je pojačao dolazak Gorbačova na čelo sovjetske Partije i potezi koje je vukao u promjeni sovjetske vanjske i unutarnje politike.

Ekonomski odnosi bili su postojani, a iz robne razmjene vidimo da su bili veoma dinamični. Ugrubo, ekonomsko stanje možemo podijeliti na tri faze: I. od 1977. do 1982, kada je jugoslavenski izvoz u Etiopiju bio daleko manji od uvoza. Zatim II. faza od 1983. do 1986, kada je jugoslavenski izvoz bio daleko veći od uvoza iz Etiopije, a glavni je razlog tome već navedena suša i glad u Etiopiji tih godina koja je utjecala na povećan uvoz robe u Etiopiju naspram izvoza. Naposljetku, III. faza od 1986. do rujna 1988, kada i Etiopija i Jugoslavija postupno povećavaju svoj izvoz i uvoz. Iz spisa vidimo kako Jugoslavija nije bila u potpunosti zadovoljna trgovinom s Etiopijom jer su smatrali da im ta zemlja ne može puno toga ponuditi, osim poljoprivrednih proizvoda poput kave i pamuka. Usprkos tome bio je uspostavljen Mješoviti komitet za privredni i tehnički razvoj na kojem se, između ostalog, raspravljalo upravo o jačanju ekonomskih veza i trgovinske razmjene. Iako trgovina s Etiopijom sigurno nije činila glavnu okosnicu jugoslavenske ekonomije, ne možemo olako odbaciti da jugoslavenska strana nije bila zainteresirana za ekonomsku razmjenu na rogu Afrike. Izgradnja agrokombinata, koji je bio poznat pod nazivom projekt *Nekemte*, a koji je vrijedio desetke milijuna američkih dolara, pokazuje želju obiju strane za uspostavom bilateralnih odnosa te jačanjem etiopske ekonomije i jugoslavenskog interesa u Africi. Usprkos financijskim problemima Jugoslavija, a posebno Hrvatska, u projektu *Nekemte* mogla je pokazati svoje znanje, ljude i sposobnost

izvođenja projekata u zemljama koje su joj na prvi pogled bile daleke i strane, jačajući pritom prisutnost u zemljama Trećega svijeta i nesvrstanima, a Etiopija je, s druge strane, dobila mogućnost suradnje s europskom zemljom koja nije pripadala nijednom od navedenih blokova.

Bibliografija

Izvori

Hrvatski državni arhiv

HR-HDA-1220. CK SKH, Evidencijske knjige D-strogo pov. i pov.

HR-HDA-2031. Vjesnikova novinska dokumentacija 1964-2006: *Arena* (1985), *Borba* (1975, 1977), *Nedjeljna Dalmacija* (1977), *Nedjeljni vjesnik Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske* (1978), *Vjesnik u srijedu* (1977), *Vjesnik Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske* (1978, 1979, 1983, 1990).

HR-HDA-2058. Republički komitet za odnose s inozemstvom 1977-1991.

Literatura

ADEJUMOBI, Saheed A. 2007. *The History of Ethiopia*. Westport: Greenwood Press.

AMBAYE, Daniel. 2018. Rural Transformation through robust land rights. U *Agricultural Transformation in Ethiopia State Policy and Smallholder Farming*, ur. Atakilte Beyene, 160-180. Uppsala: Zed Books.

AYELE, Fantahun. 2014. *The Ethiopian Army From Victory to Collapse, 1977–1991*. Evanston, Illinois: Northwestern University Press.

BOGETIĆ, Dragan. 2006. *Nova strategija jugoslovenske spoljne politike 1956-1961*. Beograd: Institut za savremenu istoriju.

BREWER, Sophia. 2020. *Orthodox Christian women's experiences of fasting during pregnancy and breastfeeding in Ethiopia*. PhD diss., University of London, London school of hygiene & tropical medicine. https://researchonline.lshtm.ac.uk/id/eprint/4658156/1/Brewer-2020_Orthodox_Christian_women%E2%80%99s_experiences_of_fasting.pdf (posjet 27. 10. 2022)

BRIETZKE, Paul. 1976. Land Reform in Revolutionary Ethiopia. *The Journal of Modern African Studies* 14/4: 637-660.

CALAM, Christopher. Apr., 1987. Revolutionary Socialist Development in Ethiopia. *African Affairs* 86/343: 151-165.

CALVOCORESSI, Peter. 2003. *Svjetska politika nakon 1945*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.

CRUMMEY, Donald E. 2018. *Farming and Famine – Landscape Vulnerability in Northeast Ethiopia. 1889–1991*. Madison: University of Winsconsin Press.

GAVRILOVIĆ, Mladen. 1979. *Ratni plamenovi roga Afrike*. Rijeka: Otokar Keršovani.

- JAKOVINA, Tvrtko. 2003. Američki komunistički saveznik. Hrvati, Titova Jugoslavija i Sjedinjene Američke Države: 1945.-1955. Zagreb: Profil International – Srednja Europa.
- JAKOVINA, Tvrtko. 2011. *Treća strana Hladnoga rata*. Zagreb: Fraktura.
- KELLER, Edmond J. 1988. *Revolutionary Ethiopia – From Empire to People's Republic*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- KELLER, Edmond J. 1992. Drought, War, and the Politics of Famine in Ethiopia and Eritrea. *The Journal of Modern African Studies* 30/4: 609-624.
- LOCKYER, Adam. 2018. Opposing Foreign Intervention's Impact on the Warfare in Civil Wars: the case of the Ethiopian-Ogaden Civil War, 1976–1980. *African Security* 18/2: 1-19.
- MALARA, Diego. Autumn, 2018. The Alimentary Forms of Religious Life. *Social Analysis: The International Journal of Anthropology* 62/3: 21-41.
- MILETA, Vlatko. 1986. Ekonomski odnosi Jugoslavije sa zemljama u razvoju. *Politička misao: časopis za politologiju* 23/3: 51-57.
- RADELIĆ, Zdenko. 2006. *Hrvatska u Jugoslaviji 1945. – 1991. od zajedništva do razlaza*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest – Školska knjiga.
- RADONJIĆ, Nemanja. 2020. Студенти из Африке у социјалистичкој и несврстаној Југославији: Прилог истраживању слике Другог. У *Годишњак за друштвену историју* 27/3: 23-53.
- SELESHE Semeneh, Cheorun JO, Mooha LEE. 2014. Meat Consumption Culture in Ethiopia. *Korean Journal for Food Science of Animal Resources* 34/1: 7-13.
- TIRUNEH, Andargachew. 1994. *The Ethiopian revolution. A transformation from an aristocratic to a totalitarian autocracy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- WESTAD, Odd Arne. 2009. *Globalni Hladni rat – velike sile i treći svijet*. Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga.
- WESTAD, Odd Arne, 2021. *Povijest Hladnog rata*. Zaprešić: Fraktura.
- YOUNG, John. 1997. *Peasant revolution in Ethiopia The Tigray People's Liberation Front, 1975-1991*. Cambridge: Cambridge University Press.

Mrežna stranica

Band aid i Yu rock misija. <http://www.yugopapir.com/2014/11/band-aid-novembar-1984-ove-godine.html> (posjet 27. 10. 2022)

Some Aspects of Political and Economic Relations between Yugoslavia and Ethiopia from 1975 to 1990

The Non-Aligned Movement formed the backbone of Yugoslavia's foreign policy during the Cold War. As one of the founders of the Non-Aligned Movement, Yugoslavia sought to maintain, as much as possible, a balance within the Movement, which encompassed countries with differing political affiliations and systems, some of which had close relations with the opposing blocs led by the USA or USSR. After the Ethiopian revolution of 1974, which overthrew Emperor Haile Sellasie, the country was led by the Derg, a junta officially known as the Provisional Military Administrative Council, which was in 1977 taken over by a Marxist-ideological current led by Mengistu Haile Meriam, who openly showed sympathy for the Soviet bloc. The Ogaden War between Ethiopia and Somalia in 1977-1978 would prove to be a turning point in Ethiopia's foreign policy, which moved toward closer political and economic cooperation with the USSR and Cuba. Closer ties to Cuba was a particular concern for Yugoslavia, due to Cuba's desire to impose itself as the leader of the Non-Aligned Movement and thus turn the balance of political forces within the Movement to its advantage. In this paper we want to explore political and economic relations between Ethiopia and Yugoslavia, including economic relations between the Socialist Republic of Croatia and Ethiopia, from 1975, when a new revolutionary Ethiopian diplomatic delegation came to Yugoslavia to continue Ethiopian-Yugoslavian relations, and ending in 1990, with the disintegration of Yugoslavia and socialist systems in general, when the Yugoslav role in the Non-Aligned Movement slowly eroded. The paper will also present the joint Yugoslav-Ethiopian project *Nekemte*, which was implemented during the 1980s and aimed at showcasing methods to increase agricultural production in Ethiopia.

Keywords: Ethiopia, Yugoslavia, Non-Aligned movement, foreign policy, economy, trade relations, project Nekemte

Ključne riječi: Etiopija, Jugoslavija, Nesvrstani, vanjska politika, ekonomija, trgovinska razmjena, projekt Nekemte

Petar Markuš
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3
10000 Zagreb
pmarkus47000@gmail.com

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

54

BROJ 2

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized, bold font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase, sans-serif font.

ZAGREB 2022.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 54, broj 2

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Domagoj Tončinić

Glavna urednica / Editor-in-Chief

Inga Vilogorac Brčić

Izvršna urednica / Executive Editor

Kornelija Jurin Starčević

Uredništvo / Editorial Board

Jasmina Osterman (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Filip Šimetin Šegvić (moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history),
Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz), Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Nade Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršni urednik za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Martin Previšić

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by

Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout

Marko Maraković

Lektura / Language editors

Samanta Paronić (hrvatski / Croatian)

Edward Bosnar (engleski / English)

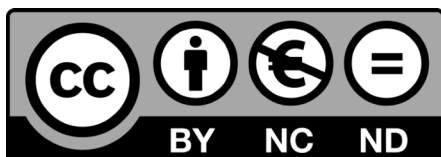
Ilustracija na naslovnici

Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrčak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

DOI: 10.17234/RadoviZHP.54

Djelo je objavljeno pod uvjetima Creative Commons Autorstvo-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodne javne licence (CC-BY-NC-ND) koja dopušta korištenje, dijeljenje i umnažanje djela, ali samo u nekomercijalne svrhe i uz uvjet da se ispravno citira djelo i autora, te uputi na izvor. Dijeljenje djela u prerađenom ili izmijenjenom obliku nije dopušteno.